

Sirsnīgi sveicam jaunajā mācību gadā!

*Lai izdodas īstenot ieceres un rast
vislabākos risinājumus katrai situācijai skolas ikdienas dzīvē!*

Laikraksta „Izglītība un Kultūra” redakcija

Rīgas Franču licejs atgriežas savā vēsturiskajā ēkā

FOTO: Andris Bērziņš

Rīgas Franču liceja direktore Vineta Rūtenberga un Francijas institūta Latvijā direktors Žils Bonviāls (no labās) ir gandarīti, ka jaunajā mācību gadā skola atgriežas vēsturiskajā ēkā, kas atjaunota un aprīkota ar mūsdienīgām tehnoloģijām. Skolotājas jau aktīvi iekārtojas četrās darba telpās atbilstīgi mācību jomām.

IK DAIGA KĻANSKA

2018. gada 3. septembrī Rīgas Franču liceja 7.–12. klases skolēni un viņu pedagogi sāks mācības skolas vēsturiskajā ēkā Krišjaņa Valdemāra ielā 48. 27. augustā Rīgas domes vadība apskatīja atjaunotās telpas un informēja par

padarīto un plānoto galvaspilsētas izglītības iestādēs 2018./2019. mācību gadā.

Rīgas Franču liceja direktore **Vineta Rūtenberga** ir pateicīga Rīgas domei, ka pēc 88 gadiem Rīgas Franču licejam ir dota iespēja atgūt otro elpu, atgriežoties atjaunotā skolas ēkā, ko pagājušā gadsimta 20. gados uzbūvēja ar

Francijas valdības finansiālu atbalstu. „Paldies Rīgas domei par šo ēku! Tagad mums būs iespēja mācību procesu organizēt vienā maiņā – līdz šim Rīgas Franču liceja skolēni mācījās divās maiņās. Jaunajā mācību gadā skolā mācīsies 1069 skolēni. 1.–6. klases skolēni turpinās mācības skolas ēkā Mēness ielā 8, bet 7.–12. kla-

ses – atjaunotajā ēkā. Esmu pateicīga arī par skolas tehnisko aprīkojumu – mūsu kolektīva sapņi par 21. gadsimta skolu ir īstenoti dzīvē. Mācību kabinetī ir aprīkoti ar jaunajām informācijas tehnoloģijām, lai varētu pilnvērtīgi īstenot jauno mācību saturu. Mēs esam viena no skolām, kas aprobežot jauno mācību saturu projektā „Kom-

petenču pieeja mācību saturā”, jaunajam mācību gadam veltītajā preses konferencē teica V. Rūtenberga.

Francijas institūta Latvijā direktors **Žils Bonviāls** (*Gilles Bonnevialle*) pateicās pašvaldībai par vēsturiskās ēkas atjaunošanu un

Turpinājums 4. lpp. ►

REDAKCIJAS SLEJA

Daiga Kļanska,
laikraksta
„Izglītība un Kultūra”
galvenā redaktore

FOTO: no personiskā arhīva

Labdien augusta izskaņā!

Neparastā vasara sāk lēnām teikt ardievas, un tā ir kā robežzīme, ka tuvojas septembris un jauns mācību gads. Skolotāji jau vairākas nedēļas aktīvi strādā, diskutē, dalās pieredzē, plāno mācību procesu un gūst iedvesmu jaunajam darba cēlienam. Es ceru, ka mēs katrs šajā skaistajā, saulainajā un siltajā vasarā esam uzkrājuši pozitīvas emocijas, dzīvesprieku, dzīves gudribu tik daudz, lai varētu dalīties gan ar kolēģiem, gan ar skolēniem. Mēs esam piedzīvojuši īpašus XXVI Vispārējos latviešu dziesmu un XVI deju svētkus, kas vienoja cilvēkus gan dzimtenē, gan svešumā. Sajutuši savas tautas saknes un to spēku šodienā un nākotnē. Sākoties jaunajam mācību gadam, ir vērts ar skolēniem pārrunāt, ko viņi redzējuši, sajutuši, guvuši un domā par Dziesmu un deju svētkiem un kā saskata šīs tradīcijas turpinājumu nākotnē. Turklāt šajā mācību gadā sāksies lielākā Latvijas valsts simtgades programmas iniciatīva – „Latvijas skolas soma”, kas skolēniem dos iespēju klātienē izzināt un pieredzēt Latvijas dabas un kultūras vērtības, kā arī iepazīt zinātnes sasniegumus un uzņēmējdarbības veiksmes stāstus.

Šajā laikraksta numurā ir saruna ar jauno aktrisi Elīnu Vasku, un viņa atklāj to, cik nozīmīga viņai bijusi dažādu skolotāju attieksme un kā tas viņai dzīvē līdzējis pilnveidoties. Lasot šo interviju, domāju, cik ļoti gudram, vērigam un uzmanīgam ir jābūt skolotājam sazinā ar saviem skolēniem. Viena neapdomīgi pateikta frāze kādam no skolēniem var nocirst spārnus, bet kādu citu šie vārdi var iekvēlināt rīkoties par spīti un pēc gadiem skolotājam pierādīt, ka viņam nav bijusi taisnība.

Jaunā mācību satura veidotāji aicina skolotājus daudz diskutēt, analizēt, meklēt labākos risinājumus katram skolēnam, lai viņš dzīvē dotos lietpratīgs. Svarīgi paturēt prātā to, lai diskusijās un analizē nepazaudējam skatu uz bērnu. Jau tagad aprobācijas skolu skolotāji reizi pa reizei ir teikuši, cik daudz laika viņi ir nozaguši saviem skolēniem, diskutējot un aizpildot dokumentāciju, kuru diezin vai kāds maz izlasīs. Atrast laiku, lai redzētu un dzirdētu skolēnu, uzklautu viņa priekus un bēdas, – tas skolā ir pats būtiskākais. Iespējams, skolēns neiemācīsies kādu formulu vai definīciju, bet viņš visu dzīvi paturēs prātā skolotāja attieksmi, sirds siltumu, kas tolaik bijis tik svarīgs. Būsim vērigi, lai, mācot lietpratību, iemācītu bērnam būt laipnam, atsaucīgam un darbīgam cilvēkam, kurš zina, kā sarunāties gan ar vienaudžiem, gan vecākiem cilvēkiem, kurš māk uzvesties kultūras pasākumos, māk palīdzēt dažādās dzīves situācijās nonākušiem līdzcilvēkiem. Svarīgi, lai skolēni prastu atšķirt labo no ļaunā, godīgumu no meliem. Un vēl būtiskāk ir mums, pieaugušajiem, ar savu uzvedību rādīt pozitīvu piemēru. Ir ļoti jāpārdomā, ko skolēns iegūst no katra uzdevuma, kuru viņam uzdodam. Vai, nosakot attēlos ievietotus neatbilstīgus objektus, viņš iemācīsies pazīt viltus ziņu vai – tieši pretēji – redzēs, ka citi tā dara, un arī pats izmēģinās veidot nepatiesus attēlus, ziņas?

Lai jaunajā mācību gadā ir iedvesma uzšķilt aizrautības dzirkstelīti skolēnos un kolēģos, taisnības izjūta, lepnums par katru darbu, kas izdevies, un enerģija meklēt risinājumu tam, kas vēl neveicas! Lai izdodas atrast laiku sev, ģimenei, bērniem un mazbērniem!

Lai priecīga un skaista pirmā skolas diena!

FOTO: Andris Bērziņš

Ir pagājusi saulaina, karsta vasara, un sākas jaunais 2018./2019. mācību gads. Ceru, ka visi ir labi atpūtušies, uzkrājuši spēkus, lai kopīgi varētu uzsākt ražīgu darba cēlienu. Kādam mazajam tā būs pirmā došanās uz bērnudārzu vai skolas klasi, kāds atnāks satikt jau iepazītus skolasbiedrus, bet pedagogiem – gan pieredzes bagātajiem, gan viņu jaunajiem kolēģiem – sāksies saspringts laika periods, kad būs jāmobilizē visi savi talanti, prasmes, zināšanas un erudīcija, lai godam nestu vārdu – Skolotājs.

Novēlu, lai visiem skolēniem būtu tikai labi skolotāji, bet visiem pedagogiem – zinātkāri audzēkņi.

Apsveicu skolēnus, viņu vecākus un visus pedagogijas nozares darbiniekus Zinību dienā. Lai izdodas viss iecerētais un piepildās zināšanām bagāts mācību gads!

Guntis Helmanis,

Rīgas domes izglītības, kultūras un sporta departamenta direktors

Jelgavas Spīdolas ģimnāzijai piešķirts valsts ģimnāzijas statuss

23. augustā Ministru prezidents Māris Kučinskis un izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis parakstījuši Ministru kabineta rīkojumu, kurā Jelgavas Spīdolas ģimnāzijai ar 2018. gada 1. septembri nolemts piešķirt valsts ģimnāzijas statusu, pēc valsts ģimnāzijas statusa piešķiršanas Jelgavas Spīdolas ģimnāzijas pedagogu darba samaksu un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas nodrošināt atbilstīgi valsts budžetā paredzētajam finansējumam.

Jelgavas Spīdolas ģimnāzijai pagājušais mācību gads bijis ļoti veiksmīgs – skola ierindojusies 6. vietā Latvijas skolu reitingā darbā ar talantīgajiem skolēniem. Turklāt Spīdolas ģimnāzijas absolvents, pagājušajā mācību gada 12.v klases audzēknis Mārtiņš Robežnieks no 15. starptautiskās ģeogrāfijas olimpiādes Kanādā, Kvebekā, pārvedis sudraba medaļu.

FOTO: no I. Vilkārse personiskā arhīva

Jelgavas Spīdolas ģimnāzijas direktore Ilze Vilkārse uzrunā skolas 23. izlaiduma absolventus.

LAIKRAKSTA „IZGLĪTĪBA UN KULTŪRA” 24. AUGUSTA ELEKTRONISKAJĀ IZDEVUMĀ „VECĀKIEM”

- ◆ Pirmo reizi uz bērnudārzu
KĀ VIEGLĀK PĀRDZĪVOT ADAPTĀCIJAS
LAIKU
- ◆ Sīkie atkal plēšas
KĀ VECĀKI RADA BĒRNU SAVSTARPĒJOS
KONFLIKTUS
- ◆ Spēle bērniem un jauniešiem „Hei, mosties!”
MĒRĶIS – SAMAZINĀT VARDARBĪBU

IZGLĪTĪBA KULTŪRA

Laikraksts „Skolotāju Avīze” iznāk kopš 1948. gada 1. janvāra, kopš 1990. gada 1. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība”, kopš 1994. gada 6. janvāra – ar nosaukumu „Izglītība un Kultūra”.

Nedēļas laikraksts „Izglītība un Kultūra” Izdevējs: SIA „AB konsultants” Vienotais reģistrācijas numurs: 40103361805 Latvijas Republikas UR masu informācijas līdzekļa reģ. apl. Nr. 000701313

Redakcijas adrese: Dzirnau iela 21 Rīgā, LV-1010 Tālrunis: 67096393, e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv www.izglitiba-kultura.lv Galvenā redaktore: Daiga Kļanska Tālrunis: 29 808301

e-pasts: daiga.klanska@izglitiba-kultura.lv Reklāma un mārketinga: e-pasts: reklama@izglitiba-kultura.lv Tālrunis: 25628748, 67096393 Literārā redaktore: Zigrīda Purvīce e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv Datorgrāfiķe: Linda Prātniece e-pasts: redakcija@izglitiba-kultura.lv

Iespiests tipogrāfijā „Mūkusalā”. Tirāža: 2000. Abonēšanas indekss: 1092

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz „Izglītību un Kultūru” obligāta. Publikācijās paustais viedoklis ne vienmēr atspoguļo redakcijas viedokli.

Priekšvēlēšanu gaisotnē valdība meklēs naudu skolotāju algu paaugstināšanai ar septembri

IK DAIGA KĻANSKA

28. augustā Koalīcijas sadarbības padome ar Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrību (LIZDA) vienojās par to, ka valdība tomēr izpildīs 2018. gada 9. janvārī apstiprināto rīkojumu „Par pedagogu darba samaksas pieauguma grafiku laika periodam no 2018. gada 1. septembra līdz 2022. gada 31. decembrim”, kurā noteikts, ka ar šā gada 1. septembri zemāko mēneša darba algas likmi pedagogiem palielinās līdz 710 eiro (patlaban – 680 eiro). Algas paaugstināšanai nedēļas laikā valdībai ir jāatrod 6,7 miljoni eiro.

Ministru prezidents **Māris Kučinskis** ir pārliecināts, ka pusi

“Skolotāji algu paaugstinājumu ar 1. septembri saņems, ja viņi uzlabos sava darba kvalitāti.

no nepieciešamā finansējuma ir iespējams rast Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) budžetā, bet otru pusi ņems no valsts budžeta programmas „Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem”. Izglītības un zinātnes ministram **Kārlim Šadurskim** gan nav pārliecības, ka IZM budžeta programmās ir tik lielas finanšu rezerves, bet pārskatīt IZM „kabatas” solījusi palīdzēt finanšu ministre **Dana Reizniece-Ozola**. Jāatgādina, ka pagājušajā rudenī valdība atbalstīja IZM priekšlikumu pārdalīt 231 111 eiro 2018. gadā un turpmāk ik gadu no IZM budžeta apakšprogrammas „Dotācija brīvpusdienu nodrošināšanai 1., 2., 3. un 4. klases izglītojamiem”, lai palielinātu izdevumus atbildībai apakšprogrammā „Ministrijas centrālā aparāta darbības nodrošināšana” IZM kapacitātes stiprināšanai. Un šī nebūt nav vienīgā IZM apakšprogramma, kurā ir izveidojušies ievērojami naudas uzkrājumi, kurus gada beigās sadala prēmijās ministrijas darbiniekiem.

Tiesa, skolotāji algu paaugstinājumu ar 1. septembri saņems, ja viņi uzlabos sava darba kvali-

FOTO: Andris Bērziņš

LIZDA priekšsēdētāja Inga Vanaga sola sekot, lai arī nākamajos gados valdība pildītu pieņemtos lēmumus.

tāti. Koalīcijas sadarbības padomes sēdē panākta vienošanās par ekspertu komisijas izveidi, lai nākamā gada sākumā izvērtētu skolu tīkla sakārtošanas rezultātā iekonomēto līdzekļu apjomu, ko var novirzīt pedagogu algām. IZM būs jāizstrādā un valdībā jāiesniedz kvalitātes prasības, kas būs jāievēro izglītības iestādēm, lai turpinātu saņemt mērķdo-

Publicitātes foto

Ministru prezidents Māris Kučinskis ir pārliecināts: pusi no pedagogu darba samaksas paaugstināšanai nepieciešamā finansējuma var rast IZM budžetā.

tāciju pedagogu atalgojumam. Plānots, ka valdībā Ministru kabineta noteikumu projektu par pedagogu atalgojuma paaugstināšanu varētu skatīt jau 4. septembrī.

Jāatgādina, ka 19. jūnijā un 7. augustā valdība lēma par prēmijām pedagogiem 88 pašvaldībās, kurās veikta skolu tīkla sakārtošana. No valsts budžeta

programmas „Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem” pedagogu prēmijām ir atvēlēti 1,4 miljoni eiro. Ministru prezidents M. Kučinskis „RīgaTV 24” raidījumā „Ziņu TOP 5” apliecināja, ka šo lēmumu valdība nemainīs un, ja reiz tāds lēmums esot pieņemts, pedagogi iepriekš apstiprinātās prēmijas saņems.

LIZDA priekšsēdētāja **Inga Vanaga** atzinīgi novērtē Koalīcijas sadarbības padomē panākto vienošanos, ka valdība pildīs gada sākumā pieņemto lēmumu par darba samaksas paaugstināšanu pedagogiem. Viņa atzīst, ka šāda koalīcijas partiju rīcība ir tieši saistāma ar priekšvēlēšanu laiku – lai vēlēšanu acīs atgūtu uzticību par doto solījumu izpildi. Ja valdība būtu izvairījusies no sarunām ar izglītības darbinieku arodbiedrības vadību, LIZDA padome 18. septembrī rīktu piketu pie Saeimas. Tagad protesta akciju LIZDA vairs neplāno, bet rūpīgi sekos tam, lai arī nākamajos gados tiktu pildīti valdības pieņemtie lēmumi. LIZDA iesaistīsies arī ekspertu komisijas darbā, kas izvērtēs ieguvumus no skolu tīkla sakārtošanas. ■

Valdība atbalsta LPS ierosinājumu internātskolu pedagogiem atlaišanas pabalstu izmaksāt 100 % apmērā

IK IK INFORMĀCIJA

28. augustā Ministru kabineta (MK) sēdē valdība, skatot rīkojuma projektu „Par finansējuma sadalījumu pašvaldībām – atlaišanas pabalstu nodrošināšanai pedagogiem internātskolu likvidācijas un reorganizācijas gadījumā”, atbalstīja Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) ierosinājumu atlaišanas pabalstu internātskolu pedagogiem, kas zaudē darbu izglītības iestāžu likvidācijas un reorganizācijas gadījumā, izmaksāt 100 % apmērā. Aglonas novada

pašvaldībai Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) līdz 31. augustam pārskaitīs 17 318 eiro, Alūksnes novada pašvaldībai – 25 121 eiro, Mālpils novada pašvaldībai – 22 003 eiro, Salas novada pašvaldībai – 29 058 eiro, Vaiņodes novada pašvaldībai – 19 377 eiro.

„Šis jautājums bija iekļauts jau 2017. gada 5. oktobra MK un LPS vienošanās un domstarpību protokolā, vienošanās sadaļā. Vienošanās nozīmē, ka pašvaldības 2018. gadā tām piešķirto mērķdotāciju pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdro-

šināšanas obligātajām iemaksām ir tiesīgas izmantot atlaišanas pabalstu izmaksai pedagogiem, kas zaudē darbu izglītības iestāžu likvidācijas vai reorganizācijas gadījumā, ja reorganizācija vai likvidācija ir pabeigta ne vēlāk kā līdz 2018. gada 31. augustam. Šis punkts tika iekļauts arī likumā „Par valsts budžetu 2018. gadam”, skaidro LPS priekšsēdis **Gints Kaminskis**.

LPS un IZM ikgadējās sarunās, kas norisinājās šā gada 9. augustā, LPS norādīja arī, ka nepiekrīt piedāvātajiem atlaišanas pabalstu kompensēšanas

kritērijiem, kuros bija paredzēts atlaišanas pabalstus izmaksu aprēķinā iekļaut tikai 50 % apmērā no izmaksājamās summas un tikai tiem pedagogiem, kuri internātskolu likvidācijas un reorganizācijas rezultātā darba tiesiskās attiecības neturpina nevienā izglītības iestādē. Tas ir pretrunā ar Latvijas Darba likuma 112. pantu, uz ko atkārtoti norādīja LPS padomniece izglītības un kultūras jautājumos **Ināra Dundure**.

Sarunās izglītības un zinātnes ministrs **Kārlis Šadurskis** izteica atbalstu LPS priekšlikumam un to uzsvēra arī MK

sēdes laikā, piebilstot, ka mērķdotācijas internātskolu uzturēšanas izdevumu daļējai segšanai novirzītas 300 000 eiro apmērā, un tas ir pietiekami, lai papildus nepieciešamo finansējumu pašvaldībām pedagogu atlaišanas pabalstu izmaksai internātskolu likvidācijas un reorganizācijas gadījumā nodrošinātu 100 % apmērā.

Plašāk par LPS un IZM ikgadējām sarunām: <http://www.lps.lv/lv/zinas/lps/4226-lps-un-izglitiba-un-zinatnes-ministrijas-ikgadejas-sarunas>. ■

Skolēniem varēs nodrošināt veģetāru ēdienkarti

IK IK INFORMĀCIJA

Valdība 21. augustā apstiprināja grozījumus Ministru kabineta 2012. gada 13. marta noteikumos Nr. 172 „Noteikumi par uztura normām izglītības iestāžu izglītojamiem, sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klientiem un ārstniecības iestāžu pacientiem”, ar kuriem tiks precī-

zētas noteiktās uztura normas un kvalitātes prasības ēdināšanas pakalpojumu nodrošināšanai.

Grozījumos pārskatītas enerģētiskās vērtības un uzturvielu normas, palielināts atsevišķu pārtikas produktu, piemēram, augļu, dārzeņu, piena un piena produktu, daudzums nedēļas ēdienkartē, kā arī paredzēta iespēja izglītības un ārstniecības iestādēs, ilgstošās sociālās aprūpes un rehabilitāci-

jas institūcijās piedāvāt veģetāru ēdienkarti.

Iestādēs varēs nodrošināt veģetāru ēdienkarti pieaugušajiem un bērniem, ja tiks saņemts bērna likumiskā pārstāvja vai attiecīgi pieaugušā rakstveida iesniegums. Lai pārliecinātos, ka veģetārā ēdienkarte atbilst veselīga uztura pamatprincipiem un vecumam atbilstīgajām uztura normām, to būs nepieciešams saskaņot ar uz-

tura speciālistu vai dietologu.

Noteikumu grozījumos ir paredzētas arī citas izmaiņas, kas precizē un papildina prasības ēdināšanas pakalpojuma nodrošināšanai izglītības un ārstniecības iestādēs, ilgstošās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, piemēram, turpmāk pusdienu ēdienkartē tiks atļauts iekļaut ne tikai pamatēdienu un zupu vai pamatēdienu un deser-

tu, bet arī zupu un desertu. Tiks noteikts, ka personām, kurām ārsts ir noteicis diagnozi un ir nepieciešama diētas korekcija, jānodrošina visām noteiktajām uztura normām atbilstīga ēdienkarte. Vienlaikus tiek precizēta atbildība par ēdienkartes atbilstību noteikumu prasībām – par to ir atbildīgs iestādes vadītājs.

Jaunās normas stāsies spēkā ar šā gada 1. septembri. ■

Rīgas Franču licejs atgriežas savā vēsturiskajā ēkā

►Turpinājums no 1. lpp.

pauda apņēmību nodrošināt Rīgas Franču liceju ar mācībspēku, lai skolēni ne tikai apgūtu franču valodu, papildinot 300 miljonus plašo Frankofonijas pasauli, bet arī ekonomiku un politiku varētu mācīties franču valodā. „Akmens no Francijas, kas ir ievietots skolas fasādē, lai simbolizē abu tautu draudzību!” vēlēja Ž. Bonviāls.

Rīgas domes priekšsēdētājs **Nils Ušakovs** pēc liceja apskates norādīja: „Mēs esam atjaunojuši vēl vienu vēsturisku ēku, likvidējuši otro maiņu Rīgas Franču licejā un, realizējot šo projektu, esam ļoti labi un efektīvi sadarbojušies ar Latvijas Universitāti – šeit kādreiz atradās Ķīmijas fakultāte, kas pārcēlās uz jaunām telpām.” N. Ušakovs informēja, ka ar jauno mācību gadu brīvpusdienas tiks nodrošinātas visiem 10.–12. klases skolēniem, bet nākamajā gadā – arī visiem bērnudārzu audzēkņiem.

„Rīgas Franču liceja renovācija tika īstenota ar Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzfinansējumu, un tas ir viens no pirmajiem projektiem, kas ir pabeigts. Izmantot Eiropas fondu līdzekļus, pašvaldība būvēs piebūves Rīgas Angļu ģimnāzijai, Rīgas Klasiskajai ģimnāzijai un Rīgas Zolitūdes ģimnāzijai,” stāstīja Rīgas domes priekšsēdētāja vietnieks **Andris Ameriks**.

Rīgas domes pilsētas īpašuma komitejas priekšsēdētājs **Oļegs Burovs** preses konferencē informēja, ka dažādu veidu remontdarbi šogad veikti 83 skolās un 67 bērnudārzos. Kopumā tajos ieguldīti aptuveni 34,9 miljoni eiro.

Izglītības, kultūras un sporta departamenta (IKSD) direktors **Guntis Helmanis** informēja, ka pirms jaunā mācību gada Rīgas izglītības iestādes ir saņēmušas vairāk nekā 1300 jaunu datoru.

Jaunas pirmsskolas izglītības grupas ar programmu latviešu valodā

Rīgas pašvaldībai ir sadarbības līgumi par pirmsskolas izglītības programmas īstenošanu ar 140 privātām izglītības iestādēm. Līdzfinansējums tiek maksāts par aptuveni 6390 bērniem (jūlija dati). Pašvaldības līdzfinansējuma apmērs mēnesī vienam bērnam vecumā no pusotra līdz četriem gadiem šogad ir 231 eiro, savukārt vienam bērnam obligātās izglītības vecumā – 174,88 eiro. Mēnesī šim mērķim no pašvaldības budžeta tiek atvēlēti aptuveni 1,4 miljoni eiro.

Rīgas pašvaldībai patlaban ir noslēgti 593 līgumi (jūlija dati) ar privātiem bērnu uzraudzības pakalpojuma sniedzējiem – auk-

lēm, kuras pieskata 1266 mazuļus (jūlija dati), kamēr nav nodrošināta vieta pašvaldības pirm skolā. Šogad līdzfinansējums par vienu bērnu ir 129,99 eiro mēnesī. Rīgas pašvaldības līdzfinansējums privātajām pirmsskolas izglītības iestādēm un auklēm gadā ir ap 17 miljoniem eiro.

Pēdējo gadu laikā īpaši tiek sekmēta tādu jaunu pirmsskolas izglītības grupu atvēršana, kurās programma ir latviešu valodā. Mainot grupu proporcionālo dalījumu pēc mācību valodas, 79 iestādēs būs pirmsskolas izglītības grupas ar izglītības programmu latviešu valodā, 37 iestādēs – ar izglītības programmu gan latviešu, gan mazākumtautību valodā, 50 iestādēs – ar izglītības programmu mazākumtautību valodā.

Brīvpusdienas vidusskolēniem un jauni datori

Tāpat kā iepriekšējos, arī šajā mācību gadā Rīgas skolu 5.–9. klases skolēniem būs pašvaldības apmaksātas brīvpusdienas. Tās saņems vairāk nekā 27 000 bērnu, un tas izmaksā 7,6 miljonus eiro. 1.–4. klases skolēniem brīvpusdienas finansē valsts. Ar 1. septembri brīvpusdienas tiks nodrošinātas arī 10.–12. klases skolēniem, kopskaitā ap 13 806 audzēkņiem. Mācību gada pirmajā semestrī šim mērķim ielānoti 1,3 miljoni eiro.

Turpinot iepriekšējos divos gados aizsāktu Rīgas domes IKSD padotības iestāžu aprīkošanu ar jaunu datorparku, šogad skolām tiks piegādāti 1327 datori, sešu interešu izglītības iestāžu datorklasēm – 88 datori, Māras Muižnieces Rīgas Mākslas skolas datorklasei – 12 datoru ar specializētu programmatūru, Rīgas centrālajai bibliotēkai un filiālbibliotēkām – 180 datoru. Kopsummā šim mērķim atvēlēti 1 171 626 eiro. Lai sakārtotu pašreizējā tikla infra-

FOTO: Daiga Kļānska

Rīgas Franču liceja telpas ir plašas, gaišas, un kabineti ir aprīkoti ar nepieciešamajām tehnoloģijām.

struktūru un ierīkotu papildu tikla pieslēgumvietas, kur tās nepieciešamas, ieskaitot IP telefoniem, kā arī ierīkotu bezvadu interneta punktus, tiklu modernizācijas darbiem atvēlēti 262 040 eiro.

Mācību līdzekļu iegādei Rīgas pašvaldība paredzējusi 636 650 eiro lielu finansējumu.

Rīgas skolu 2. klases skolēniem joprojām tiks nodrošināta bezmaksas peldētpāmacība, kam pašvaldība atvēlējusi vairāk nekā 65 000 eiro.

Šajā mācību gadā Latvijas Olimpiskās komitejas īstenotajā projektā „Sporta visa klase” piešķirtas jau 30 klases no 15 Rīgas pašvaldības skolām.

Rīgas skolu vajadzībām – braucieniem uz konkursiem, sacensībām u. tml. – „Rīgas satiksme” atvēlējusi 31 autobusu.

Jaunajā mācību gadā tiks atvērtas jaunas, līdz šim konkrētās iestādēs nebijušas profesionālās ievirzes un interešu izglītības programmas: dīksilenda ansambļis, improvizācijas teātra studija, kaligrāfijas programma, arfas, kontrabasa spēles programma u. c.

Ar pašvaldības finansiālu atbalstu šovasar organizētas 282 dienas un diennakts nometnes, kuras apmeklēja vairāk nekā 11 600 dalībnieku. Lielākie nometņu rī-

kotāji tradicionāli ir pašvaldības izglītības iestādes, kuras organizēja 237 nometnes. Konkursos tika atbalstītas arī 45 nevalstisko organizāciju (NVO) rīkotās nometnes. Kopējais pašvaldības finansējums nometnēm šogad pārsniedz 500 000 eiro. Līdztekus nometnēm tiek finansētas NVO rīkotās brīvā laika aktivitātes. Atbalstītajos 17 projektos šovasar 3000 bērniem un jauniešiem tika piedāvātas aktivitātes dažādās pilsētas apkaimēs, tam tika atvēlēti ap 70 000 eiro.

Arī šovasar tika nodrošināts ap 114 000 eiro liels Rīgas pašvaldības līdzfinansējums, lai rastu iespēju 309 jauniešiem strādāt pašvaldības iestādēs un kapitālsabiedrībās Nodarbinātības valsts aģentūras programmas „Nodarbinātības pasākumi vasaras brīvlaikā personām, kuras iegūst izglītību vispārējās, speciālās vai profesionālās izglītības iestādē” ietvaros.

Rīgas pašvaldība nodrošina izglītības iestāžu darbiniekiem, to vidū pirmsskolas izglītības pedagogu palīgiem un tehniskajiem darbiniekiem, atlaides sabiedriskā transporta pakalpojumus. Jau pašlaik pašvaldība ir nodrošinājusi veselības apdrošināšanas polisi Rīgas skolu pedagogiem, pirmsskolu pedagogiem un pedagogu palīgiem. Tiek plānots, ka veselības apdrošināšanas polisi saņemēju loks varētu paplašināties, nodrošinot tās arī interešu un profesionālās ievirzes mūzikas, mākslas un sporta izglītības pedagogiem.

Galvaspilsētas skolēniem augstāks vidējais vērtējums centralizētajos eksāmenos

Salīdzinot vidējos valsts pārbaudījumu rezultātus pēc urbanizācijas, kopumā augstākie vidējie rezultāti uzrādīti Rīgas skolās. Galvaspilsētas skolēni augstāko vidējo eksāmenu rezultātu uzrādījušas angļu valodas, bioloģijas, ķīmijas un matemātikas eksāmenā.

Lielo skolu reitings, ko izstrādā Ata Kronvalda fonds, arī šogad ir bez būtiskām izmaiņām – priekšgalā aizvien ir valsts ģimnāzijas.

Lielo skolu vidū lidere nemainīgi ir Rīgas Valsts 1. ģimnāzija, kas punktu ziņā gandrīz trīs reizes apsteidz reitinga 2. vietas ieguvēju. 3. vietā ir Rīgas Valsts 2. ģimnāzija, 4. – Āgenskalna Valsts ģimnāzija.

Sasniegumi izglītībā

Valsts mācību olimpiādēs piedalījušies 237 rīdzinieki, iegūstot 47 1. vietas, 72 2. vietas, 82 3. vietas. Starptautiskajās mācību olimpiādēs rīdzinieki šovasar izcīnījuši četras sudraba un sešas bronzas medaļas. Latvijas skolēnu zinātniskās pētniecības darbu konferencei tika izvirzīti 244 Rīgas skolēnu darbi, no kuriem 38 ir godalgoti.

Sasniegumi mūzikā un mākslā

Izcilu sniegumu parādījuši Rīgas pašvaldības mūzikas un mākslas skolu audzēkņi, piedaloties starptautiskā līmeņa un pasaules talantu konkursos. Medaļas un godalgotas vietas izcīnījuši Boldeņģu Mūzikas un mākslas skolas, Jāzepa Mediņa Rīgas 1. mūzikas skolas, Pāvula Jurjāna Mūzikas skolas, Māras Muižnieces Rīgas Mākslas skolas audzēkņi. Kopskaitā rīdzinieki var lepoties ar 29 izcīnītām 1. vietām, 43 iegūtām 2. vietām un 39 nopelnītām 3. vietām, kā arī ar mājās pārvestām septiņām *Grand Prix* balvām.

Sasniegumi sportā

Augstvērtīgus sasniegumus uzrādījuši Rīgas pašvaldības sporta skolu audzēkņi. Medaļas mājās no pasaules un Eiropas čempionātiem pārveduši Rīgas Riteņbraukšanas skolas, Rīgas Volejbola skolas, Hokeja skolas „Rīga”, Bērnu un jaunatnes sporta skolas „Rīdzene”, Rīgas Šaha skolas un Rīgas Futbola skolas audzēkņi. Kopskaitā rīdzinieki izcīnījuši sešas 1. vietas, trīs 2. vietas un četras 3. vietas.

Sasniegumi interešu izglītībā

Vairākas godalgotas vietas un augstākā kaluma medaļas ieguvuši bērnu un jauniešu centra „Daugmale” audzēkņi. Medaļas pasaules un Eiropas čempionātos un starptautiskās sacensībās iegūtas gan lēcienos uz batuta, gan kartinga konstruēšanas un vadīšanas sacensībās. Savukārt Rīgas jauno tehniķu centra audzēkņi medaļas pārveduši no starptautiskajiem lakrosa, raķešu modelisma, lidmodelisma un tekvondo turnīriem. Pasaules čempionāta medaļas izcīnījuši arī tehniskās jaunrades nama „Annas 2” audzēkņi. Kopskaitā rīdzinieki Eiropas un starptautiskā līmeņa sacensībās ieguvuši trīs 1. vietas, sešas 2. vietas un četras 3. vietas. ■

DATI: 2018./2019. MĀCĪBU GADS RĪGĀ

- Darbosies 150 pašvaldības dibinātas pirmsskolas izglītības iestādes un 65 pirmsskolas izglītības grupas 13 vispārīgizglītojošajās skolās, divās speciālajās skolās un vienā interešu centrā. Kopskaitā pirmsskolas izglītības grupās būs vieta apmēram 26 000 bērnu. Pirmsskolās strādās ap 3500 pedagogu.
- Darbosies 114 vispārīgizglītojošās skolas, un tās, līdzīgi kā pērn, apmeklēs ap 68 000 skolēnu (provizoriski), no kuriem apmēram 6000 (provizoriski) būs pirmklasnieki. Skolās strādās ap 7000 pedagogu.
- Mācības deviņās mūzikas un mākslas skolās profesionālās ievirzes programmās un interešu izglītībā apgūs vairāk nekā 4500 audzēkņu, strādās ap 515 pedagogu.
- 11 pašvaldības dibinātajās sporta skolās izglītības programmas apgūs apmēram 8307 audzēkņi. Sporta skolās strādās 383 pedagogi (trenieri).
- Pašvaldības dibinātajos 13 bērnu un jauniešu centros dažādās interešu izglītības programmas apgūs apmēram 25 694 audzēkņi, strādās vairāk nekā 660 pedagogu. Pulciņu nodarbības bērniem tuvu dzīves vai mācību vietai nodrošinās arī vispārējās izglītības iestādes.

Par to, kas mainās un nemainās, dāvanām un nākotnes scenārijiem

FOTO: no personiskā arhīva

„Pārmaiņu veikšanai jāmaina attieksme – vispirms nepukojoties par to, ka jāmainās, un tad drosmīgi un optimistiski ķeroties pie darba, izmantojot sev – skolai un pedagogam – doto brīvību un uzņemoties savu atbildības daļu,” rosina Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Atkal stāvam uz sliekšņa. Priekšā atkalredzēšanās ar draugiem, ierasto vidi un jauniem izaicinājumiem. Priekšā jauns darba cēliens, jaunas smieklu pilnas dienas, rīti ar agro stundu un vēli vakari mīļākajā pulciņā vai treniņā. Grāmatas vēl svaigas un smaržīgas, un piezīmju klades apņēmušās saglabāt vāciņus un priekšzīmīgu lappušu iekārtojumu. Varbūt šogad izdosies. Un kāpēc gan ne?

Arī visi informācijas kanāli vienā balsī runā par skolām, izglītību, reformām un kvalitāti,

Padomājiet, cik ļoti mūsu skolēniem noderētu laiks sarunāties, domāt un plānot – tā ir vecā labā ierosināšanas fāze, augsnes sagatavošana jaunajiem dēstiem.

pārnesdami šo sarunu tēmu uz profesionālām un sadzīviskām situācijām. Kas tad isti būs jauns? Izglītības saturs? Nosacīti. Galu galā – reizrēķins nemainīsies, Pitagora teorēma arī paliks iepriekšējā, āboli joprojām kritīs uz leju, un pat komati būs jāliek tajās pašās vietās, kur līdz šim.

Šķiet, tas, ko vēlamies mainīt, ir process – tas, kā saliksim kopā esošos, joprojām un allaž aktuālos satura saskaitāmos: kurus noliksim priekšplānā un ko ar kuru darīsim, izpētot, iepazīstot un iestrādājot jaunās kombinācijās. Un tad izrādās, ka šo pārmaiņu veikšanai jāmaina attieksme – vispirms nepukojoties par to, ka jāmainās, un tad drosmīgi un optimistiski ķeroties pie darba, izmantojot sev – skolai un pedagogam – doto brīvību un uzņemoties savu atbildības daļu.

Ja jaunajā skolas gadā pasniegtu dāvanas, tad viena no jaukākajām un noderīgākajām dāvanām, ko pedagogi varētu pasniegt saviem skolēniem, būtu laiks. Turklāt šo dāvanu paši kopīgi arī lietotu visu mācību gadu. Padomājiet, cik ļoti mūsu skolēniem noderētu LAIKS SARUNĀTIES, DOMĀT UN PLĀNOT – tā ir vecā labā ierosināšanas fāze, augsnes sagatavošana

“Vēl divas dāvanas, kas tik ļoti iepriecinātu mūs pašus un mūsu skolēnus, būtu uzmanība un saprotama saziņas valoda.

jaunajiem dēstiem. Tālāk mums nepieciešams LAIKS DARĪŠANAI – MEKLĒŠANAI, PĒTĪŠANAI, MĒĢINĀŠANAI UN, kas jo svarīgi, IZDARĪŠANAI LĪDZ GALAM. Tā ir apjēgsana – iešana dziļumā un kā jauna radišana. Un tad mums nepieciešams LAIKS ANALIZĒT PAVEIKTO UN PRIECĀTIES PAR TO – lai jaunā pieredze iegulstas kā stiprs pamats zem kājām nākamā soļa veikšanai.

Vēl divas dāvanas, kas tik ļoti iepriecinātu mūs pašus un mūsu skolēnus, būtu UZMANĪBA UN SAPROTAMA SAZIŅAS VALODA. Nedalīta, ieinteresēta, rūpības pilna uzmanība. Un tāda saziņas valoda, kas atklāj notiekošā būtību un atstāj vietu jautājumiem un tālākām sarunām, ja kas nav skaidrs vai ir piebilstams.

Un tā, ar šīm dāvanām bagātāki kļuvuši, mēs visi dotos uz priekšu šajā īpašajā Latvijas valsts simtgadības gadā, radot jaunas dāvanas sev, saviem līdzcilvēkiem un savai valstij. Mēs esam satikušies šeit, 21. gadsimta pasaulē, kas turklāt nemītīgi mainās. Mums

“Mīlestība pret savu valsti ir ikdienas darbs. Ar rūpēm un prieku, sasniegumiem un izaicinājumiem. Kopā ar vienaudžiem un paaudzēm, kas nākušas pirms mums.

jāsargā tas, kas vērtīgs, un jāveido tas, kas nepieciešams un kas rada prieku šodien un nākotnē.

Jaunajā mācību gadā to palīdzēs darīt vēl viena dāvana – iniciatīva „Latvijas skolas soma”. Tā palīdzēs mums izprast, ka savu valsti var izdziedāt, izdejot, izveidot dizaina priekšmetā, ainavā un arhitektūras objektā; var uzrakstīt dzeju un likumā, iecept maizē, iesēt laukā un ieadīt cimdos. Viss, ko tu dari cilvēkiem ap sevi, tiek darīts savai valstij. Mīlestība pret savu valsti ir ikdienas darbs. Ar

rūpēm un prieku, sasniegumiem un izaicinājumiem. Kopā ar vienaudžiem un paaudzēm, kas nākušas pirms mums.

Lai radītu, saglabātu un tālāk lolotu savu valsti, nepieciešamas zināšanas, bet tikpat ļoti nepieciešama aizrautība un sirdsdegsmes, vēlme paveikt ko lielu, darot to kopā ar citiem un kopīgam labumam. Valsts ir par kopīgo labumu, taisnīgumu un drošības izjūtu, kas ļauj doties tālumos un zināt, kāpēc ir vērts atgriezties. Šodienas pasaulē mēs ejam pa durvīm, kas mums atvērtas, nesot savas valsts vārdu, un aicinām pie sevis labāko, kas radīts un palīdz mums kļūt viedākiem un prasmīgākiem.

Šodien darāmos darbus un nākotnes scenārijus mēs redzam filmās, teātra izrādēs, izstādēs un savās ikdienas gaitās. Atliek vien pamanīt, iedziļināties un izmantot. Vai esat redzējuši Jāņa Baloža

“Šodienas pasaulē mēs ejam pa durvīm, kas mums atvērtas, nesot savas valsts vārdu, un aicinām pie sevis labāko, kas radīts un palīdz mums kļūt viedākiem un prasmīgākiem.

un Valtera Sīla lekcijizrādi „Nacionālais attīstības plāns”? Man bija iespēja vērot, kā tai līdzī dzīvoja un cik saprātīgus jautājumus pēc izrādes uzdeva vidusskolēni no dažādām Latvijas vietām. Ir vērts ielikt kalendāros un darāmo darbu sarakstos. Nupat „Dirty Deal Teatro” izveidojis vēl vienu neparastu izrādi – „Latvijas Plānošanas institūts”, kas apmeklētājiem sniedz iespēju ceļot laikā, lai paraudzītos uz savu un mūsu visu kopīgo nākotni. Izanalizējot sarunas ar 11 pieredzējušiem ekspertiem no tādām jomām kā antropoloģija, politoloģija, pilsētplānošana, lauku attīstība, filozofija, filoloģija un māksla, izrādes radošā komanda – reži-

“Valsts ir par kopīgo labumu, taisnīgumu un drošības izjūtu, kas ļauj doties tālumos un zināt, kāpēc ir vērts atgriezties.

“Tas, ko vēlamies mainīt, ir process – tas, kā saliksim kopā esošos, joprojām un allaž aktuālos satura saskaitāmos: kurus noliksim priekšplānā un ko ar kuru darīsim, izpētot, iepazīstot un iestrādājot jaunās kombinācijās.

sore Paula Pļavniece, dramaturgs Jānis Balodis, māksliniece Kate Krolle un aktieri Klāvs Mellis, Reinis Boters, Jana Lisoņa un Ance Strazda – izveidojusi savstarpēji nesaistītus, bet iespējami kopā eksistējošus Latvijas nākotnes scenārijus un ļauj ikvienam apmeklētājam ielūkoties tajos. Domāt, ko ar šiem scenārijiem pasākt tālāk, ko darīt, lai tie piepildītos vai – gluži otrādi – nekādā gadījumā nepiepildītos, – tas paliek skatītāja ziņā – brīnišķīgai pēcdomāšanai un sarunām, kas arī ir neatņemama „Latvijas skolas somas” sastāvdaļa.

Pero Mičičs (Pero Mičić), ASV Profesionālo futūristu asociācijas dibinātājs, Eiropas futūristu konferences konsultatīvās padomes vadītājs un populārās grāmatas „Piecas nākotnes brilles” autors, apgalvo, ka cilvēki

“Mums jānotic, ka tīru saturu var saņemt no grāmatām, ierakstiem, tiešsaistes video utt., taču personīgā emocionālā pieredze ir īpaša.

vēlas būt iedvesmoti. Tas, pēc kā cilvēki alkst, ir jaunas domas un idejas, bet visvairāk cilvēki ir emocionālas pieredzes meklējumos. Pētnieki saka: mūsu jaunieši cīnās par savu sapni, par statusu, par nākotni. Viņi vēlas būt kopā – tāpēc, ka tā ir drošāk, labāk un jautrāk. Arī mācoties skolā. Mums jānotic, ka tīru saturu var saņemt no grāmatām, ierakstiem, tiešsaistes video utt., taču personīgā emocionālā pieredze ir īpaša. To tad arī dosimies pieredzēt „Latvijas skolas somas” ceļos. To veidosim un baudīsim ikdienas gaitās – skolā, kopienā, Latvijā un pasaulē. ■

Kas jauns būs jaunajā mācību gadā

IK DAIGA KĻANSKA

20. augustā Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) rīkoja tradicionālo augusta konferenci vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu direktoriem un novadu izglītības pārvalžu vadītājiem, kurā informēja par izmaiņām likumdošanā, jaunā izglītības satura izstrādes gaitu, kā arī IZM un tās padoģības iestāžu iecerēm 2018./2019. mācību gadā. Lai gan ikviens IZM pārstāvis aicināja izglītības darbiniekus uzdot jautājumus, to šajā reizē nebija un ierēdņiem nenācās piepūlēties, lai meklētu atbildes...

Veiktas izmaiņas skolu tipoloģijā

IZM Izglītības departamenta vadītāja vietniece **Līga Buceniece** informēja, ka veiktas izmaiņas likumdošanā, lai sakārtotu skolu tipoloģiju.

Pamatizglītības iestāde (sākumskola, 1.–6. klase; pamatskola, 1.–9. klase) īsteno vispārējās pamatizglītības programmu. Tai ir tiesības īstenot pirmsskolas izglītības programmu un speciālās pamatizglītības programmas iekļaujoši, klasēs vai grupās. Pamatizglītību var apgūt arī arodskolā, speciālās izglītības iestādē, sociālās korekcijas izglītības iestādē, vidusskolā, ieskaitot tādu, kurai piešķirts valsts ģimnāzijas statuss, un Kultūras ministrijas padotības profesionālās vidējās izglītības iestādē.

Būs divu veidu vispārējās vidējās izglītības iestādes: vidusskolas un valsts ģimnāzijas. Vidusskolas drīkstēs īstenot vispārējās izglītības programmu 1.–12. klasē, kā arī pirmsskolas izglītības programmu. Izpildot valsts izvirzītos nosacījumus, vidusskolas varēs iegūt valsts ģimnāzijas statusu un īstenot vispārējās izglītības programmu 10.–12. klasē; tām būs tiesības īstenot vispārējās izglītības programmu 7.–12. klasē un 1.–12. klasē, kā arī starptautiskā bakalaurāta programmu. Līdz 2021. gada 31. augustam pastāvēs pašvaldību ģimnāzijas, bet līdz 2020. gada 31. augustam – vakara (maiņu) vidusskolas.

Sākot ar 2020. gada 1. septembri, speciālās izglītības iestāde (var iegūt speciālās izglītības attīstības centra statusu) īsteno speciālās pamatizglītības programmas izglītojamajiem ar garīgās veselības traucējumiem, garīgās attīstības traucējumiem, smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai ar vairākiem smagiem attīstības traucējumiem. Speciālās izglītības iestādē papildus ir tiesīga īstenot speciālās pirmsskolas izglītības, speciālās pamatizglītības un vidējās speciālās izglītības programmas izglītojamajiem ar redzes vai dzirdes traucējumiem, bet speciālās pirmsskolas izglītības programmas – izglītojamajiem ar jauktiem attīstības traucējumiem, garīgās veselības traucējumiem, garīgās

attīstības traucējumiem, smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai ar vairākiem smagiem attīstības traucējumiem, kā profesionālās pamatizglītības programmas.

IZM sola, ka Ministru kabinets (MK) līdz 2018. gada 31. decembrim izdos noteikumus par kritērijiem un kārtību, kādā izglītības iestāde īsteno vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības programmas neklātienē un tālmācības izglītības ieguves formā. Vispārējās izglītības iestādēm, kas jau īsteno vispārējās izglītības programmas neklātienē vai tālmācības formā, līdz 2020. gada 31. jūlijam būs jānodrošina to atbilstība minēto noteikumu prasībām.

Likumprojektā plānots samazināt termiņu, kādā attiecīgās institūcijas un personas informējamās par izglītības iestādes likvidāciju vai reorganizāciju. Patlaban tas jādara sešus mēnešus iepriekš, bet nākotnē šo termiņu plānots saīsināt līdz trīs mēnešiem.

Izmaiņas atalgojuma aprēķināšanā

Aprēķinot mērķdotāciju pašvaldībām atbilstīgi skolēnu skaitam 7.–9. klasē, ar 2018./2019. mācību gadu piemēros koeficientu 1,3, ja skolēnu skaits izglītības iestādē 7.–9. klašu grupā katrā izglītības programmā būs lielāks par:

- ◆ 48 (42) – Pierīgas novados;
- ◆ 60 (54) – reģionālās nozīmes pilsētās;
- ◆ 66 (63) – Rīgā un pārējās republikas pilsētās;
- ◆ 27 (21) – pārējos novados, reģionālās nozīmes pilsētās novada laukos (> 0,5), novados, kur skolēnu skaita blīvums ir mazāks par 0,5.

2018./2019. mācību gadā 1.–6. klases skolēnu skaitam piemēros koeficientu 1,25, ja izglītības iestāde ir sākumskola, kurā ir līdz 70 skolēniem, vai izglītības iestāde ir reorganizēta un skolēnu skaits tajā ir 70 un mazāk. IZM līdz kārtējā gada 1. novembrim ministrijas tīmekļvietnē publicē informāciju par vienam mēnesim aprēķināto valsts mērķdotācijas apmēru katrā izglītības iestādē un pašvaldībai.

Pašvaldībām septembrī IZM nodrošinās mērķdotācijas avansa maksājumu 75 % apmērā no viena mēneša mērķdotācijas kārtējā gada janvāra–augusta periodam. Līdz 31.08.2020. no mērķdotācijas finansē profesionāli orientēta virziena pamatizglītības programmas ar padziļinātu mācību priekšmetu (izņemot mūziku) mācīšanu, saglabājot koeficientu 1,2. Finansējums pedagogu profesionālās darbības kvalitātes piemaksām tiks iekļauts t. s. direktora fondā, attiecīgi palielinot aprēķināto finansējuma apmēru (ne mazāk kā 14,5 %). Pašvaldības, sadalot mērķdotāciju izglītības iestādēm, būs tiesīgas pārdalīt starp izglīti-

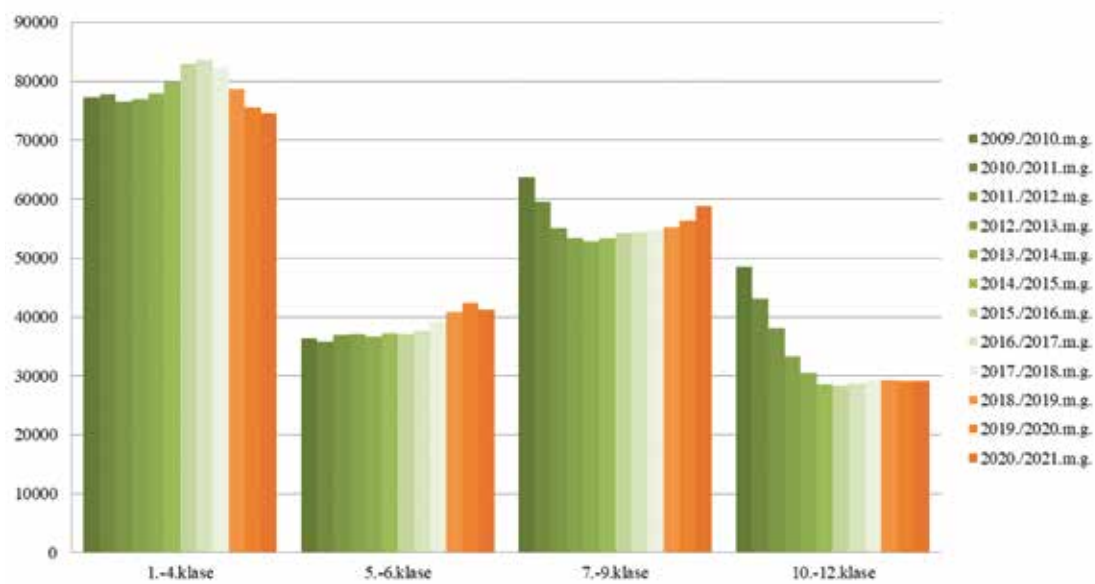

Plānotais zemākās mēneša darba algas likmes paaugstinājums izglītības iestāžu vadītājiem

Nr.p.k.	Izglītojamo skaits izglītības iestādē	Zemākā mēneša darba algas likme (EUR)
1.	no 3001 un vairāk	2060
2.	no 2501 līdz 3000	1860
3.	no 2001 līdz 2500	1660
4.	no 1501 līdz 2000	1560
5.	no 1001 līdz 1500	1430
6.	no 801 līdz 1000	1200
7.	no 501 līdz 800	1150
8.	no 301 līdz 500	1050
9.	no 151 līdz 300	1000
10.	no 101 līdz 150	950
11.	līdz 100	900

Izglītojamo skaita sadalījums pa klašu grupām vispārējās izglītības dienas apmācības programmās

AVOTS: IZM

bas iestādēm papildu finansējumu atbalsta personālam, kā arī ilgstoši slimojošo skolēnu un bērnu izglītošanai ārpus izglītības iestādes (slimnīcās un sociālās aprūpes iestādēs) un reemigrējušo izglītojamo atbalstam. Pirmsskolas izglītības skolotājiem būs papildu finansējums līdz 3 % profesionālās darbības kvalitātes piemaksām pedagogiem, kuri ir ieguvuši 1., 2. un 3. kvalitātes pakāpi pēc 2017. gada 9. augusta, kā arī samaksai par pedagogu papildu pienākumiem un pedagoga mēneša darba algas likmes palielināšanai.

Pedagogiem, kuri ieguvuši 1., 2. un 3. kvalitātes pakāpi saskaņā ar 22.08.2017. MK noteikumiem Nr. 501 „Pedagogu

profesionālās darbības kvalitātes novērtēšanas organizēšanas kārtība”, izglītības iestādes vadītājs izglītības iestādē piešķirtā finansējuma ietvaros nosaka piemaksu, kas ir proporcionāla pedagoga darba slodzei. Pedagogiem, kuri ieguvuši vienādu kvalitātes pakāpi, piemaksas apmēru par darba slodzi, kas atbilst mēneša darba algas likmei, nosaka vienādu.

Par pedagogu darba samaksas jautājumiem vērts noskatīties Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) organizēto videokonferenci ar IZM atbildīgajiem speciālistiem (LPS mājaslapā): <http://www.lps.lv/lv/tiesraides-videoarhivs/videoarhivs/275-video-konference-par-aktualajiem-pe->

dagogu-darba-samaksas-jautajumiem.

Prioritātes profesionālajā izglītībā

IZM Profesionālās un pieaugušo izglītības departamenta direktors vietniece pedagogu un pieaugušo izglītības jomā **Baiba Baškere** informēja par profesionālās izglītības satura reformu un elastīgu pieeju (to vidū izglītības programmu modularizācija, mācību rezultātu novērtēšana, pārņemšana un atzišana dažādos kontekstos) veicināšanu izglītības un mācību procesā. Arī šajā mācību gadā tiks tuvināta izglītības un darba vide, uzlabojot prakses kvalitāti, darba vidē balstītas (DVB)

mācības; tiks pilnveidota arī eksaminācijas sistēma. Plānots atbilstīgi sociālo dialogu un stiprināt nozaru ekspertu padomju (NEP) kapacitāti. Tiks pilnveidota prakšu vadītāju un DVB mācību vadītāju (izglītības iestādē un uzņēmumā) kompetence, kā arī stiprināta profesionālās izglītības kompetences centru kapacitāte reģionālajā, atbilstības un mūžizglītības kontekstā.

Pedagogu izglītība un profesionālā pilnveide

Informējot par pedagogu izglītību un profesionālo pilnveidi, B. Baškere uzsvēra, ka notiek pārkaršotānās jaunai pedagogu izglītībai, samazinot studiju programmu fragmentāciju un stiprinot resursu koplietošanu. Iecerēts stiprināt augstākās izglītības iestāžu akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās un nodrošināt labāku pārvaldību augstākās izglītības iestādēs.

Runājot par prasībām pedagogu izglītībai un profesionālajai kvalifikācijai, viņa informēja, ka skolotājiem nav ierobežojumu, lai strādātu pamatzglītības un vidējās izglītības pakāpēs. Tuvākajā laikā IZM piedāvās pārejas risinājumu gadījumos, ja nevar atrast skolotāju mācību procesa nodrošināšanai, ļaujot strādāt pedagogijas studentiem. IZM izstrādā pedagogu profesionālo kompetenču aprakstu un nodrošinās profesionālo pilnveidi

profesionālās izglītības iestāžu pedagogu komandām un republikas pilsētu un novadu izglītības speciālistu komandām.

Samazinās administratīvo slogu

Izglītības kvalitātes valsts dienesta (IKVD) vadītāja **Inita Juhņēviča** informēja, ka IKVD jaunajā mācību gadā apņēmis samazināt administratīvo slogu izglītības iestādēm. Gatavojoties jaunā izglītības satura ieviešanai, akreditācijas procesā tiks ņemta vērā skolu dalība jaunā mācību satura aprobācijā. Akreditācijas eksperti visvairāk uzmanības vēltīs mācību darba un atbalsta izglītojamajiem vērtēšanai. Ar 2018./2019. mācību gadu darbu izglītības kvalitātes novērtēšanā sāks jauni eksperti, kuri apguvuši tieši jomu „Mācību saturs – iestādes īstenotās izglītības programmas”, „Mācīšana un mācīšanās” un „Atbalsts izglītojamiem” akreditācijai nepieciešamās zināšanas un prasmes.

Pēc Izglītības likuma grozījumu apstiprināšanas būs jauna izglītības programmu licencēšanas kārtība, kurā būs noteikts, ka izglītības iestādei būs tiesības, neiesniedzot licencēšanas iesniegumu IKVD, patstāvīgi ievadīt informāciju valsts izglītības informācijas sistēmā (VIIS) par izglītības programmas īstenošanu saskaņā ar MK noteikto paraugu (pašdeklarācija). Kopš šā gada 18. jūlija,

IKVD vadītāja Inita Juhņēviča.

licencējot programmu, kas atbilst MK noteiktajam programmas paraugam, netiek sagatavota un izsniegta (nosūtīta) licence un licencēšanas lēmums, licencēšanas fakts tiek fiksēts ar ierakstu VIIS. Visu informāciju ievadot VIIS, notiek atteikšanās no izglītības iestāžu reģistrācijas, izglītības programmu licenču un akreditācijas lapām.

Lai sāktu akreditācijas procesu, izglītības iestādei nav jāiesniedz IKVD pašnovērtējuma ziņojums papīra formā. Tā pieejamību izglītības iestāde nodrošina savā vai dibinātāja tīmekļvietnē, un dibinātājs to saskaņo pirms akreditācijas ekspertu komisijas darba sākuma izglītības iestādē. Akreditācijā lēmums tiks izsniegts tikai par akreditāciju uz diviem gadiem vai akreditācijas

FOTO: Andris Bērziņš

atteikumu, bet par akreditāciju uz sešiem gadiem lēmums netiks izsniegts, informāciju ievadīs VIIS. Ja akreditācijas termiņš beidzas izglītības iestādes reorganizācijas, likvidācijas, izglītības iestādes būvniecības vai telpu renovācijas laikā, tas tiek pagarināts uz laiku ne ilgāk par diviem gadiem (iepriekš bija seši mēneši).

Skolu akreditācijas procesā novērotāja statusā IKVD aicinās piedalīties Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības pilnvarotu pārstāvi, kurš būs tiesīgs ekspertu komisijas vadītājam iesniegt priekšlikumus par akreditācijas procesā novēroto. Plānota arī sadarbība ar skolu direktoriem kā akreditācijas ekspertiem, kā arī jaunu akreditācijas ekspertu piesaiste un izglītošana.

Akreditācijas laikā notiks sadarbība ar pašvaldībām un izglītības iestāžu dibinātājiem izglītības iestāžu vadītāju novērtēšanā. Turpmāk novērtēs visu izglītības iestāžu (to vidū privātpersonu dibināto) vadītāju profesionālo darbību. Izglītības iestādes vadītāju nevērtēs, ja pirms novērtēšanas sākuma dibinātājs rakstveidā informēs IKVD, ka ar izglītības iestādes vadītāju tiks izbeigtas darba tiesiskās attiecības.

Izglītības psihologu reģistrācija un sertifikācija

Lai veidotu vienādi augstu psihologu darba kvalitāti un darbības

profesionāliti, sāka psihologu, to vidū izglītības iestāžu psihologu, reģistrācija un sertifikācija. Izglītības psihologiem jāiesniedz dokumenti, lai reģistrētos un sertificētos attiecīgajā darbības jomā – izglītības psiholoģijā. Lai strādātu profesijā, visiem psihologiem jābūt reģistrētiem un jāsaņem sertifikāts līdz 2019. gada 31. decembrim. Līdz 2018. gada 31. decembrim, iesniedzot dokumentus IKVD, var reģistrēties un saņemt sertifikātu bez pārbaudījuma kārtēšanas, ja speciālistam ir Psihologu likumā noteiktā izglītība un darba pieredze. Plašāka informācija: www.ikvd.gov.lv/psihologiem.

I. Juhņēviča aicināja pašvaldības izmantot Eiropas Sociālā fonda atbalstu skolēniem, kuri priekšlaicīgi varētu pārtraukt mācības. Patlaban šo atbalstu izmanto tikai 48 pašvaldības, kā arī 32 valsts profesionālās izglītības iestādes. Jaunajā mācību gadā plānots izstrādāt metodiskā atbalsta materiālus, rekomendācijas konfliktu un problēmsituāciju risināšanai, rekomendācijas komunikācijai un sadarbības stiprināšanai ar iestādēm un organizācijām. Rudenī pašvaldības varēs izsludināt konkursus jauniešu iniciatīvu projektiem, lai palielinātu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska grupas izglītojamo motivāciju turpināt izglītību; finansējums vienam projektam – 4600 eiro. ■

NIB apņemas īstenot ambiciozu mērķi – celt skolotāju profesijas prestižu

IK IK INFORMĀCIJA

Jau pēc pāris dienām visās Latvijas skolās sāksies jaunais mācību gads, kas iezīmēs arī būtisku problēmu – pedagogu trūkumu virknē no tām. Vairāki pētījumi apliecina arī to, ka pedagogu profesijai ir zems prestižs un tas ir viens no iemesliem pedagogu trūkumam, taču situāciju ir iespējams uzlabot. To apņēmusies darīt Neatkarīgā izglītības biedrība (NIB), noskaidrojot, kāpēc pedagogu prestižs Latvijā ir zemāks nekā citās Eiropas valstīs, vienlaikus uzlabojot sabiedrības, skolēnu, plašsaziņas līdzekļu un pašu pedagogu attieksmi pret šo profesiju.

Pašlaik Latvijā pedagoga profesijai ir samērā zems prestižs, taču, apzinoties, kas izraisījis šo situāciju, to ir iespējams mainīt. Kā liecina tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” veikta aptauja, kurā respondentiem tika lūgts novērtēt dažādas profesijas skalā no 1 līdz 10, kur 1 nozīmē, ka profesijai nemaz nav prestiža, bet 10 – tā ir ļoti prestiža, tikai 2 % respondentu pedagogu profesiju bija novērtējuši ar 10 punktiem; 5 % tai bija devuši tikai 1 punktu, 6 % – tikai

2 punktus, 13 % – tikai 3 punktu, 12 % – tikai 4 punktus; tātad 36 % respondentu to bija novērtējuši zem vidējā līmeņa. Analizējot pedagogu profesijas prestižu kontekstā ar citām profesijām, jāmin, ka „SKDS” pētījumā tā ierindota 13. vietā no 15 profesijām, apsteidzot tikai šoferus un pārdevējus. Topa augšgalā ir advokāti, arhitekti, uzņēmēji, banku darbinieki un ārsti.

NIB, kurā darbojas pieredzējuši nozares eksperti, ir pārliecināta, ka situāciju ir iespējams mainīt, skaidrojot profesijas nozīmīgumu, iepazīstinot ar veiksmes stāstiem no visas Latvijas, akcentējot pozitīvos profesijas aspektus un plašās iespējas, kā arī veicinot komunikāciju.

„Nenoliedzami, pedagogu loma sabiedrībā ir mainījusies, pēdējo 100 gadu laikā tā ir kļuvusi mazāk nozīmīga. Agrāk augstākā izglītība bija reti izplatīta un skolotāji bija starp tiem aptuveni 2 %, kuriem tāda bija, bet tagad cilvēku ar augstāko izglītību ir daudz vairāk, turklāt dažādās profesijās. Taču tas nenozīmē, ka pedagoga profesija ir mazāk prestiža. Jāsaprot, ka prestižs nebūt nenozīmē tikai augstu atalgojumu, tas ietver arī

autoritāti, cieņu, reputāciju un ietekmi sabiedrībā. Izpratni par profesiju veido arī tās atspoguļojums medijos. Tā kā pedagoga profesija lielākoties tiek atspoguļota kontekstā ar debatēm par zemo atalgojumu, tas, protams, rada būtisku ietekmi. Tāpēc mēs esam apņēmušies analizēt statistikas datus, lai noskaidrotu, kāpēc pedagogu atalgojums dažādās skolās ir tik krasi atšķirīgs. Jāņem vērā, ka Latvijā ir arī daudzi skolotāji, kuri jūtas labi atalgoti,” skaidro NIB valdes locekle **Dr. paed. Zanda Rubene**.

Arī Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības pētījums (2016) par pedagogu prestižu atspoguļoja – 51,9 % skolotāju nepiekrīt apgalvojumam, ka sabiedrība kopumā augstu novērtē skolotāju darbu. Šim apgalvojumam nepiekrīt arī 35,3 % no aptaujātajiem sabiedrības respondentiem. Apgalvojumam, ka citās Eiropas Savienības valstīs pedagogu prestižs ir augstāks nekā Latvijā, pilnīgi piekrita 40,8 % aptaujāto pedagogu, 36,3 % aptaujāto sabiedrības locekļu, kā arī 40,1 % vidusskolēnu.

Pedagoga profesijas prestiža uzlabošanās varētu sekmēt arī jauniešu izvēli par labu šai pro-

FOTO: Kristaps Kalns

NIB valdes locekle Zanda Rubene informē, ka biedrība šajā mācību gadā analizēs statistikas datus, lai noskaidrotu, kāpēc pedagogu atalgojums dažādās skolās ir tik krasi atšķirīgs.

fesijai. Tas, savukārt, palīdzētu risināt vienu no aktuālajām problēmām – pieaugošo vidējo profesijas pārstāvju vecumu. OECD ziņojumā par izglītības jomu Latvijā norādīts, ka Latvijā pedagogu vidējais vecums palielinās un skolās lielākoties strādā 40–60 gadus veci pedagogi. Tādi ir 64 % pedagogu, savukārt ve-

cumā līdz 30 gadiem ir vien 8 % pedagogu. Tāpēc NIB apņēmusies pētīt arī to, cik nopietni pedagogu trūkuma problēma skar Latvijas skolas, kādos mācību priekšmetos visvairāk trūkst pedagogu, kā arī to, kā politiskās partijas, kas pretendē uz vietām Latvijas Saeimā, plāno risināt šos jautājumus. ■

Lai katrs atrastu savu vietu

Lidmodelistu komanda (pedagogs Oskars Raudiņš) nupat, augustā, atgriezušies no starptautiskajām sacensībām „FAI World Championships for Space Models” Polijā, kur iegūta 2. vieta.

IK VITA PĻAVIŅA

Tehniskās jaunrades nams (TJN) „Annas 2” jau 30. gadu Rīgas bērniem un jauniešiem piedāvā iespēju darboties vairāk nekā 40 tehniskajās un radošajās darbnīcās, turklāt TJN „Annas 2” ir dažādu tehniskās jaunrades tradīciju aizsācējs un uzturētājs valsts mērogā.

Jau vairāk nekā 20 gadus Latvijā notiek starptautiskais īsfilmu festivāls „2 Annas”, un tas ir kļuvis par vienu no nozīmīgākajiem īsfilmu festivāliem Baltijā. Šogad 26. reizi noritēja unikālais konkurss „Superpuika”, kurā TJN no visas Latvijas pulcē apķērīgus un azartiskus 11 un 12 gadus vecus puīšus, kuri savstarpēji sacenšas radošumā, zināšanās, fiziskajā sagatavotībā un praktiskajās iemaņās. 25. gadu „Annas 2” visiem interesentiem organizē izglītojošu pasākumu „Svētki Annas ielā”, lai iepazīstinātu ar radošajām un tehniski orientētajām darbnīcām un aicinātu apgūt prasmes papildus formālajai izglītībai. Tieši „Annas 2” realizēja ideju par Baltijā pirmo zinātnes centru, pirms 23 gadiem izveidojot „Tehnoannas pagrabus”.

Ar ko atšķiras TJN „Annas 2” izglītības programmu piedāvājums visā Rīgas un Latvijas in-

teresešu izglītības piedāvājumā un kas ir veiksmīga kolektīva izveidošanas pamatā – par to runājam ar TJN „Annas 2” direktori **Irēnu Maskajonoku**.

Rīgā kopumā darbojas 14 interesešu izglītības centri, kas nodrošina plašu interesešu izglītības programmu piedāvājumu. Ar ko atšķiras jūsu vadītā nama piedāvājums?

Pirmkārt, radošums ir tas, ar ko mūsu iestāde atšķiras. Šeit ir darbnīcas, studijas un laboratorijas, kurās praktiski var darboties cilvēki, kas ir ieinteresēti tehniskajā jaunradē: tehniskajā modelēšanā, amatniecībā un dizainā, mākslās, audiovizuālajos medijos un līdzīgās jomās. Mēs piedāvājam iespēju attīstīt inženiertehnisko domāšanu.

Otrkārt, unikāla ir darbošanās darbnīcu formātā – pieredzējis speciālists strādā individuāli ar katru audzēkni atbilstīgi viņa interesēm un sagatavotības pakāpei. Mums ir svarīgi, ka katram audzēknim ir iespēja attīstīt savu individualitāti, atrast nodarbi, kas viņam vislabāk padodas, sagādā prieku un pēc tam var noderēt profesijas izvēlē.

Savukārt, ja skatāmies Latvijas kontekstā, tad mēs esam vienīgie, kas valstī piedāvā apgūt, piemēram, kordas automodelismu,

astronomiju, medicīnu, persiešu valodu. TJN „Annas 2” ir Latvijā nozīmīga vieta, kur profesionālā līmenī var apgūt prasmes izmantot multimediju ierīces. Kaut gan piedāvājumi ir dažādās Latvijas vietās, mums šī joma ir spēcīgi attīstīta. Jau 23. gadu notiek īsfilmu festivāls „2 Annas”, kurā gan mūsu audzēkņi, gan atzinību guvuši režisori no dažādām valstīm, ļaujoties eksperimentiem un jaunatklājumiem, rada darbus, kas pārkāpj kino tehniskās un mākslinieciskās robežas. Ļoti labā līmenī strādā animācijas studija un protams, fotostudija, ko vada Andrejs Grants un kas ir zināma jau Eiropas līmenī.

Pulciņi ar tehnisko ievirzi skolēnu vidū ir diezgan pieprasīti. Vai jūs spējat apmierināt Rīgas bērnu un jauniešu pieprasījumu?

Ir diezgan dažādi. Mēs cenšamies ieklausīties pieprasījumā, bet vairāk tomēr nākam ar savu piedāvājumu. Nemainīgi liela interese ir par elektroniku, robotu tehniku, tehnisko modelēšanu, adīšanu, šūšanu, galdniecību. Pārpildīta ir animācijas studija. Protams, ik pa brīdī aktualizējas kādas modes lietas, bet principā interese par tehnisko jaunradi ir stabila. Arī vecāki sāk aktīvāk rūpēties par jauniešu digitālo higiēnu, mudinot bērnus nesēdēt pie datoriem,

Elektronikas un robotu tehnikas pulciņa komanda (pedagogs Egmonts Pavlovskis) Rīgas lidostā šovasar, augustā, atgriežoties no veiksmīgiem startiem robotu tehnikas vispasaules čempionātā „FIRST Global Challenge” Mehiko, kur, konkurējot komandām no 161 valsts, iegūta 25. vieta, kā arī saņemta sudraba medaļa par starptautiskās vienotības veicināšanu.

bet vairāk darīt ko praktisku ar rokām, biežāk mainīt vidi.

Visas piedāvātās darbnīcas nav noslogotas vienmērīgi, tomēr vienlaikus mēs sagatavojam arī jaunus piedāvājumus, piemēram, šogad būs divas jaunas darbnīcas: akustiskā studija un dizaina darbnīca, kuru vadīs zinātnes centra „Tehnoannas pagrabi” dibinātājs un vadītājs Alvis Balodis. Tas nozīmē, ka mēs arvien paplašinām izveles iespējas.

savu vietu darba tirgū atrastu pēc iespējas ātrāk. Ja jaunieši savām rokām jau būs guvuši pieredzi konkrētās nodarbēs, tas palīdzēs viņiem sagatavoties darba dzīvei, kā arī kopumā būt sekmīgiem un laimīgiem cilvēkiem.

Kāpēc, jūsuprāt, Latvijā tehniskās jaunrades virziens ir pārstāvēts mazāk nekā mākslinieciskā pašdarbība?

Es domāju, ka tas ir kompleksu jautājums. Pirmkārt, tas, protams, ir saistīts ar gribēšanu: ja mēs kaut ko gribam izdarīt, tad mēs to noteikti arī varam izdarīt, taču, otrkārt, te noteikti ir jārunā arī par nepieciešamību pievērsties šim virzienam valsts politikas līmenī, bet šobrīd mēs, valsts, vairāk domājam par tradīciju saglabāšanu. Treškārt, te ir jārunā par pedagogu pieejamību – par pašreizējo atalgojumu var strādāt tikai entuziasts vai cilvēks, kuram konkrētā tehniskā specialitāte ir arī hobijs. Ir svarīga arī materiāltehniskā bāze, jo ar tukšām rokām te neko nevar izdarīt. Lai iekārtotu darbnīcu, ir nepieciešami ļoti lieli resursi. Tā kā mums ir jau gadiem ilgi veidojusies materiālā bāze, mums ir pamats, uz kura attīstīties. Arī izcilās personības, kas gadiem ir komandā, nāk ar savām idejām, kā realizēt šo jaunradi, veido spēcīgas meistardarbnīcas. Tātad, lai nodrošinātu iespējas visiem interesentiem nodarboties ar tehnisko jaunradi, ir jāievēro diezgan daudz nosacījumu.

Jūs visus 30 gadus esat arī šīs iestādes vadītāja. Kā jūs piesaistāt un noturat konkrēto jomu speciālistus?

Mums ir gan kolēģi ar lielu darba pieredzi, gan jaunāki kolēģi, un visi patiešām ir savas jomas speciālisti un īstajā vietā. Jaunpieņācēji mums ir, piemēram, dīdžu pulciņa vadītājs Uldis Cīrulis, astronomijas pulciņa vadītājs

Emīls Veide, teātra studijas vadītāja Māra Gaņģe, lidmodelisma pulciņa vadītājs Oskars Raudiņš, tomēr pedagogu zelta fondu veido izcili savas jomas speciālisti: fotomākslinieks A. Grants, trases automodelisma skolotājs Andris Podosinoviks (pasaules vicečempions trases automodelismā), Latvijas Amatniecības kameras meistars A. Balodis, pieredzējusi me-diķe Rūta Rozentāle, arī citi izcili skolotāji – Egmonts Pavlovskis, Ārija Zariņa, Viesturs Graždano-vičs, Anda Laukeviča u. c.

Principā galvenais, kas visus mūsu izcilos darbiniekus piesaista darbam tehniskās jaunrades namā, ir iespēja radoši izpausties, iespēja pašiem veidot savas autor-programmas un realizēt tās. Viņus iedrošina mana uzticēšanās. Uzticēšanās vienmēr liek darbiniekam būt pašdisciplinētam un vienlaikus ļauj būt brīvam. Šī brīvība nozīmē pilnvaru rīkoties, pašam pieņemt lēmumus, kā sasniegt mērķi. Tieši brīvība un telpa katram radošam cilvēkam ir nepieciešamība. Tas, ka katrs cilvēks var radoši darboties, ir stimulē, kāpēc viņš grib palikt un realizēt savas idejas, piemēram, aizbraucot uz pasaules čempionātu tehniskajos sporta veidos, kur mums ir labi rezultāti Eiropas un pasaules līmenī, skolotājs var redzēt, kas notiek citās valstīs, un tādējādi celt savu kvalifikāciju un profesionalitāti. Lai visi šie speciālisti justos labi savā profesijā, viņiem ir jābūt ļoti

pārliecinātiem par to, ko viņi dara. Lai pārliecinātu audzēkņi, pašam ir jāprot konkrēto darbu izdarīt. Visi nama skolotāji ir meistari, nevis teorētiķi, viņi rīko savas izstādes un piedalās konkursos, un ar savu profesionālo darbību ir piemērs audzēkņiem.

Vēl būtiska labu speciālistu piesaistē ir atbalstošas un pozitīvas vides nodrošināšana. Katram, kas ienāk mūsu namā, ir jājūtas labi. Arī skolēniem, atnākot no skolas, te ir jāpiedzīvo cita vide, gaisotne, kas ir atbalstoša un ieinteresēta. Bērns te nepazūd barā, bet saņem individuālu skolotāja uzmanību, savukārt tas nodrošina individuālo izaugsmi. Skolotāja uzdevums ir diezgan sarežģīts tieši tāpēc, ka ir jādomā, kā katru bērnu attīstīt. Tāpēc visiem audzēkņiem nav vienādas prasības vai kategorijas, kā novērtēt rezultātus.

Ko šī uzticēšanās prasa no jums, vadītājas?

Pirmkārt, man svarīgi ir darba rezultāti. Ja es redzu, ka bērni apgūst labas profesijas, ka vecāki ir apmierināti ar to, kā darbs tiek organizēts, man nav pamata neuzticēties pedagogiem. Otrkārt, mana attieksme pret visiem mūsu darbiniekiem ir cieņpilna – es augstu vērtēju visus mūsu darbiniekus, jo ideju par tehnisko jaunradi mēs realizējam visa komanda kopā, sākot ar dežurantu pie ieejas durvīm. Man ir pārliecība, ka mums vajag šādu centru un ka mums vi-

Veseksas grāfs princis Edvards TJN „Annas 2” direktorei Irēnai Maskaļonokai pasniedz programmas „Award” līdzdalības sertifikātu. Programmas mērķis ir motivēt jauniešus brīvprātīgi nodarboties ar pašizaugsmi.

siem kopā kā kolēģiem arī ir izdevies to izveidot. Es ticu cilvēkiem. Manuprāt, tieši savstarpējā cieņa, uzticība un pārliecība par darba jēgu palīdz izveidoties stipram kolektīvam. Man nav raksturīgs autoritārais vadības stils, drīzāk man ir svarīgi saprast katra darbinieka patieso motivāciju būt šajā darbā. Ja tā sakrīt ar iestādes interesi, man ir tikai jāuzticas. Bet ir bijušas arī konfliktsituācijas, kurās ir bijis jāreaģē ātri un bargi. Liela māksla ir sabalansēt radošumu ar birokrātiju.

Es domāju, ka mums cauri gadiem ir izdevies saglabāt tradīcijas un pasākumus, kas mūs, vi-

sus kolēģus, apvieno, piemēram, tie ir pasākumi, kas jau kļuvuši par mūsu nama zīmolu, – „Svētki Annas ielā”, „Superpuika”, īsfilmu festivāls „2 Annas” – vai zinātnes centrs „Tehnoannas pagrabi”. Mēs uzņemam viesos interesantus cilvēkus, piemēram, Veseksas grāfu princi Edvardu (Lielbritānijas karalienes Elizabetes II un Edinburgas hercoga, prinča Filipa jaunākais dēls, izglītojies Kembridžā, kur ieguvis mākslas maģistra grādu) iepazīstinājām ar mūsu tehnisko jaunradi. Mums dzīve ir ļoti interesanta un aktīva. Kopā mācāmies dažādosursos un braucam ekskursijās. Taču šiem izcilajiem

darbiniekiem visbūtiskākais tomēr ir iespēja radoši izpausties. Un tas mūs tur kopā.

Jūsu darba mūžs ir saistīts ar iespēju došanu citiem – jauniem cilvēkiem, lai viņi atrastu savu virzienu dzīvē vai pat profesiju, un speciālistiem pedagogiem, lai viņi varētu radoši izpausties. Bet par ko jūs pati bērībā vēlējāties kļūt?

Par mežsargu, jo mans tētis bija mežsargs, un man šķita, ka nav labākas vietas, kur strādāt, kā mežs. Bet tad es atnācu uz Rīgu un Latvijas Universitātē ieguvi latviešu valodas un literatūras skolotājas profesiju. Mazliet pastrādāju skolā – un man tas arī patika, taču drīz vien pieņemu uzaicinājumu veidot TJN „Annas 2” un nekad neesmu to nožēlojusi. Esam izdarījuši daudz, man ir spēcīga domubiedru pleca sajūta, un tā ir labi strādāt.

Ja jums pašai būtu iespēja apmeklēt kādu no sava nama darbnīcām, kuru jūs gribētu apmeklēt?

Es droši vien dotos pie A. Granta vai uz teātra studiju, vai... izvēle ir tik liela! Ja arī kāds cits pieaugušais grib izvēlēties apgūt kādas jaunas prasmes, droši aicinu interesēties par iespējām nama mājaslapā www.tjn.lv vai mūsu svētkos „Svētki Annas ielā” 13. septembrī. Ja vien ir iespēja, uzņemam nodarbībās ne tikai bērnus un jauniešus. ■

Starts jaunajam mācību gadam – „NĀC UN PIEDALIES!”

IK SANTA VANCĀNE

Rīgas interešu izglītības metodiskā centra pilsētas pasākumu koordinatore

Rīgas domes izglītības, kultūras un sporta departaments sadarbībā ar Rīgas interešu izglītības metodisko centru un biedrību „Sporta klubs „SportLat””, piedāvājot plašu 1. septembra – Zinību dienas – pasākumu programmu ar interešu izglītības centru aktivitātēm, grupu „Sudden Lights”, „Pirmais kurss” un „Rīgas modes” uzstāšanos un citiem pārsteigumiem pie Rīgas kongresu nama un Esplanādē, aicina aktīvi iesaistīties jauno mācību gadu.

Iespēja izzināt savas intereses

Ar saukli „Nāc un piedalies!” bērni un jaunieši tiek aicināti no plkst. 13.00 līdz 17.00 pie Rīgas kongresu nama uz tradicionālajiem svētkiem, kuros kopā ar interešu izglītības iestādēm, sporta skolām, biedrībām un nodibinājumiem, kas nodrošina interešu izglītības programmu realizāciju Rīgā, varēs pavadīt dienu radošajās darbnīcās, sporta aktivitātēs,

baudīt interešu izglītības kolektīvu un audzēkņu koncertu „Šajā raibā pasaulē”, kā arī sporta paraugdemonstrējumus.

Rīgas interešu izglītības metodiskā centra vadītāja Inga Cimiņa uzsver, ka „interesu izglītība ir ļoti nozīmīgs instruments, kā saglabāt kultūras tradīcijas, attīstīt radošumu, kā audzināt jaunos inženierus, programmētājus, sportistus, aktierus, dziedātājus, māksliniekus un vienkārši labus cilvēkus. Interesu izglītība vienmēr ir aktuāla un iet roku rokā ar laiku”, tāpēc aicina izzināt savas iespējas pulciņu piedāvājumā Rīgā un pievienoties.

Kā ik gadu, svētkus kuplinās arī pašvaldības un valsts drošības institūcijas, kas informēs un atgādinās par drošību skolā, mājās un uz ielas.

Grandiozi mūzikas svētki jauniešiem

Vakara programmā, sākot ar plkst. 18.00, pie Rīgas kongresu nama gaidāmi grandiozi mūzikas svētki jauniešiem. Uz lielās skatuves uzstāsies plaši pazīstamas grupas: „Sudden Lights”, „Pirmais kurss” un „Rīgas modes”.

Grupa „Sudden Lights” sākotnēji dibināta 2012. gadā, tomēr savu tagadējo formu un sastāvu nostiprināja 2014. gadā. Šā gada janvārī „Sudden Lights” ar dziesmu „Just Fine” piedalījās Latvijas televīzijas šovā „Supernova”, ieņēmusi finālā un izcīnot 2. vietu. Šovasar grupa aktīvi koncertēja, piedaloties arī pašmāju populār-

kās grupas „Prāta vētra” koncertos kā iesildītāji.

Grupa „Pirmais kurss” dibināta 2010. gada nogalē. Savā astoņu gadu pastāvēšanas periodā tā koncertējusi gandrīz visā Latvijas teritorijā, kā arī Igaunijā. 2018. gada pavasarī izdeva albumu „Problēmas”, kas stāsta par ķibelēm, kuras piedzīvojuši grupas dalībnieki.

DIENAS PLĀNS

Pie Rīgas kongresu nama 13.00–17.00

- ◆ Rīgas interešu un profesionālās ievirzes izglītības iestāžu, biedrību un nodibinājumu, kā arī drošības institūciju radošās darbnīcas, sporta u. c. aktivitātes
- ◆ Bērnu un jauniešu kolektīvu koncerts uz lielās skatuves
- ◆ Informācijas telts „Interesu izglītības iespējas Rīgā”
- ◆ Sporta paraugdemonstrējumi
- ◆ Zinību dienas svētki uz lielās skatuves kopā ar grupām „Sudden Lights”, „Pirmais kurss”, „Rīgas modes”

Esplanādē

15.00–22.00

- ◆ Rīgas sporta nakts
- ◆ Sporta federāciju aktivitātes; sacensības; sportistu aktivitātes un priekšnesumi; iedvesmas stāsti; duālās karjeras piemēri; ministre izaicina uz šaha spēli; Tokijas un Pekinas olimpiāžu prezentācijas; Stokholmas un Siguldas sadarbības stāsts

Grupa „Rīgas modes” uz Latvijas mūzikas skatuves sevi pieteica 2014. gadā ar pašu vārdā nosaukto minialbumu un par šo ierakstu tika nominēta Latvijas mūzikas ierakstu gada balvai „Zelta mikrofonu” kā labākā debija. Divus gadus vēlāk grupa izdeva pirmo pilnmetrāžas ierakstu „Fantastiski”, kas saņēma „Zelta mikrofonu” kā labākais popmūzikas albums, kā arī Austras balvu. Grupas skaņējumā jūtas dažādu laikmetu Lielbritānijas ģitārmūzikas vēsmas, tomēr īpašu akcentu „Rīgas modes” liek uz mūzikas tekstiem latviešu valodā.

Rīgas sporta nakts

Paralēli dienas norisēm pie Rīgas kongresu nama vissportiskāko garu varēs nokert Esplanādē, kur no plkst. 15.00 norisināsies pasākums „Rīgas sporta nakts 2018”, kas tradicionāli aicina vairāk izzināt sporta nozīmi mūsu ikdienā. Lai veicinātu sporta popularitāti Rīgā, kā arī informētu iedzīvotājus par sportošanas iespējām, dodot iespēju pašiem klātienē iepazīt katra sporta veida specifiku, Rīgas sporta nakts pirmo reizi tika organizēta 2011. gadā. Šogad Rīgas sporta nakts sola pārsteigt. Aktivitāšu nodrošināšanā iesaistīsies gan sporta federācijas, gan citas organizācijas, notiks sacensības, dažādi paraugdemonstrējumi, videostāsti u. c. aktivitātes.

Ieeja pasākumā ir bez maksas. ■

Par vēlēšanpratību skolās

IK ILZE BRINKMANE

Pilsoņu konstitucionālais pienākums ir piedalīties vēlēšanās, bet no deputātu pieņemtajiem lēmumiem ir atkarīgs tas, kā valsts attīstīsies ilgtermiņā un kādā valstī dzīvosim. Latvijas Republikas tiesībsargs **Juris Jansons** uzskata, ka ir svarīgi, cik atbildīgi un zinoši esam šajā procesā, īpaši Saeimas vēlēšanās, kas notiks šogad, 6. oktobrī, tādēļ informācija jāsniedz precīzi, skaidri un nepārprotami. Tiesībsargs lielas cerības saista ar skolotājiem, jo ir pārliecināts, ka viņi, izglītojoties paši, zinības tālāk nodos jauniešiem, lai viņi būtu gatavi pievērsties šiem jautājumiem, izprastu savu atbildību, ne tikai tiesības. 20. augustā sadarbībā ar Satversmes tiesu un Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti notika pirmais seminārs par vēlēšanpratību, uz to bija aicināti sociālo zinību un citi skolotāji.

“Izglītības sistēmā tiesību normas netiek ievērotas: uzraugi nestrādā, un ne mazumā skolu obligātas ir fakultatīvās nodarbības, tādējādi minētais stundu skaits tiek pārsniegts.

Valsts esam mēs paši

Profesore **Dr. iur. Sanita Osipova** skaidroja valsts – sabiedrības politiskās organizācijas – būtību, kā arī valsts pazīmes. „Nācies dzirdēt izteikumu „mums patīk šī zeme, bet nepatīk šī valsts”, taču galvenais, ko vajadzētu saprast, – valsts esam mēs paši. Sabiedrība rada normas, pēc kurām mēs dzīvojam. Var šķist, ka tikai dabā pastāv likumi, kas ir nemainīgi, bet sociālās normas drīkst pārkāpt – un nekas jau nenotiks, taču visam ir neatgriezeniskas sekas,” uzsver S. Osipova, kā arī atgādina, ka savā ziņā esam traumēta sabiedrība, jo 100 gadus tiesību normas ir mainījušās pat par 180 grādiem. „Sabiedrība ir destabilizēta, bet ir pienācis pēdējais laiks nonākt pie tā, ka ir nemainīgas vērtības, kas ir aizstāvētas tiesībās, ka tiesību normas nedrīkst pārkāpt un to realizāciju nodrošina valsts. Ne tikai valstij, bet visai sabiedrībai jāgarantē, ka tās, tāpat citas sociālās normas, piemēram, morāles, tiek ievērotas. Tā ir korporatīvā ētika – vērtības, uzvedības pamati, kas dzīvo cilvēku galvās.” Piemēram, arī tiesnesim par rupju ētikas pārkāpumu pienāktos sods, ko sabiedrība gaida, bet ne vienmēr tas tā notiek.

Profesore atgādina valsts pazīmes: teritorija, kuras robežas no-

drošina starpvalstu līgumi; iedzīvotāji jeb tauta; pārvaldes sistēma, kas īsteno valsts varu, un suverenitāte. Katrā valstī ir izveidojusies sociālā kultūra – vērtību un uzvedības normu un modeļu sistēma, piemēram, Vācijā vērtība ir cilvēka cieņa (pašnoteikšanās, cienīga alga u. tml.), islāma valstīs augstākā vērtība ir reliģija, bet Latvijā – nacionāla valsts un nacionālā valoda. Mērķis – jābūt vienai valodai, lai lēmumus saprastu ikviens valsts iedzīvotājs. Globalizācija un multikulturalisms radījis apdraudējumu ne tikai latviešiem, tāpēc daudzās valstīs nacionālā valoda ir izvirzīta par galveno vērtību, stāta Satversmes tiesas priekšsēdētājas vietniece S. Osipova.

Latvija ir dibināta un atjaunota uz sabiedriskā (pārstāv dažādas sabiedrības grupas) līguma bāzes: kopā sanāca tautas pārstāvji, un notika vienošanās, ka vispār un ar kādiem noteikumiem vēlamies savu valsti. Arī to, vai atjaunot valsti, lēma likumdevējs – tautas vēlēti pārstāvji, kas balsoja par vai pret neatkarību. Demokrātiskā tiesiskā valstī vairākums izlemj, kā dzīvosim.

S. Osipova skaidro, ka sabiedrība nemītīgi mainās, tā maina arī spēles noteikumus, pēc kuriem dzīvo: „Lai garantētu kolektīvo vērtību aizsardzību, nodrošinātu mieru un taisnīgumu sabiedrībā, tiek veidota valsts, deleģējot tai tiesības noteikt vispārējo tiesību uzvedības normas un garantēt to ievērošanu kolektīva vārdā, labā un interesēs.”

Tiesības ir organizatorisks instruments, ar kura palīdzību tiek organizēta sabiedrības dzīve, kas nodrošina taisnīgumu, kārtību, brīvību, sociālo drošību u. c. vajadzības. Lai tiesības varētu pildīt šīs funkcijas, tām ir vispārējs spēks un to izpilde var tikt realizēta piespiedu kārtā. Tiesību ievērošanu nodrošina ar sankcijām, sekām, kas iestājas, ja tiesības neievēro labprātīgi. „Kā ikvienā cilvēkā ir vēža gēns, tāpat jebkurā sabiedrībā ir korupcijas risks. Korupcija ir ne tikai kukuļa ņēmēji, bet arī devēji. Jāapzinās, ka valsts kase būs tukša, ja netiks maksāti nodokļi. Skolā vajadzētu mācīt, ka tiesības nevar pastāvēt un funkcionēt, ja neuzņemas pienākumus un atbildību. Tas ir kā svētā trīsvienība,” uzsver S. Osipova.

Mazāks tiesību sistēmas elements ir tiesību norma – abstrakts, vispārīgs un saistošs uzvedības priekšraksts. Ikvienu tiesību norma satur zināmus nosacījumus, kuru izpilde ir tiesisko attiecību pamats. S. Osipova, piemēram, norāda uz Vispārējās izglītības likuma 44. pantu: „Mācību stundu slodze vispārējās vidējās izglītības programmā. 1. Mācību stundu slodze nedēļā vienā vispārējās vidējās izglītības programmā 10.–12. klasē nedrīkst pārsniegt 36 mācību stundas. 2. Dienā mācību stundu skaits vienā vispārējās vidējās izglītības program-

VĒLĒŠANU DIENA

13.SAEIMAS VĒLĒŠANAS

Saeimas vēlēšanas notiek reizi četros gados oktobra pirmajā sestdienā

6

OKTOBRIS

2018
SESTDIENA

LIKUMI UN VĒLĒŠANU APGABALI

Latvijas Republikas Satversme
Saeimas vēlēšanu likums

Saeimā jāievēlē

100

deputāti

5 VĒLĒŠANU APGABALI

Rīga, Vidzeme, Latgale,
Kurzeme, Zemgale

Vēlētāji ārvalstīs balso
Rīgas vēlēšanu apgabalā

To, cik deputātu jāievēl apgabalā, nosaka CVK proporcionāli apgabalā reģistrētajam vēlētāju skaitam 4 mēnešus pirms vēlēšanām

mā nedrīkst pārsniegt 8 mācību stundas.” „Norma nav pilnīga, jo nav pateikts, kam ir pienākums to nodrošināt un kāda atbildība iestājas, ja persona šo noteikumu pārkāpj. Ja tālāk paši meklējam informāciju, tad izglītības iestādē atbildīgā persona ir direktors, seko pašvaldības un valsts institūcijas, kuru pienākums ir uzraudzīt, vai skolā tiesību normas tiek ievērotas. Izglītības sistēmā tiesību normas netiek ievērotas: uzraugi nestrādā, un ne mazumā skolu obligātas ir fakultatīvās nodarbības, tādējādi minētais stundu skaits tiek pārsniegts,” skaidro S. Osipova.

Speciāliste ir secinājusi, ka skolās atšķiras vērtēšanas kritēriji, piemēram, par vienādi izpildītu pārbaudes darbu, kurā no maksimālajiem 100 punktiem iegūti 47 punkti, vienā no Rīgas ģimnāzijas izlikta 3 balles, bet divās pārējās – 4 un 5 balles. „Latvijā ikvienam skolēnam ir tiesības uz vienādu novērtējumu par darbu – neatkarīgi no tā, kurā skolā viņš mācās. Tā nav skolas un skolotāja brīvība, skolēns bauda valsts garantētu izglītību. Tādā veidā nedrīkst atstāt skolēnus, lai saglabātu ģimnāzijas statusu. Skolēna slimības laikā nedrīkst izlikt nesekmīgu atzīmi u. tml., piemēram, par ātruma pārkāpumu administratīvais sods Rīgā un Latgalē neatšķiras,” skaidro juriste, piebilstot, ka noteikumi jāpildina Izglītības un zinātnes ministrijā, savi pienākumi labāk jāveic Valsts izglītības satura centram, Izglītības kvalitātes valsts dienestam un attiecīgi jāmaina arī Ministru kabineta noteikumi.

Atgādinot pamatnormu jeb latviešu nācijas valstsgribu, S. Osipova norāda, ka Satversmē ir noteikti valsts uzbūves pamati, savukārt likumiem ir jāatbilst Satversmei, pēc juridiskā spēka hierarhijas seko Ministru kabineta noteikumi un pašvaldību saistošie noteikumi. Katrā nacionālā tiesi-

bu sistēmā pastāv tiesību normu daudzveidība, un tās ir jāmeklē tiesību avotos.

Par ieradumiem un patiesiem nodomiem

Publisko tiesību institūta direktors **Mg. iur. Arvīds Dravnieks** runā par politikpratību, un, viņaprāt, to veido prasmes piekļūt informācijai par valsts pārvaldi, politiskajām norisēm, valsts un pašvaldību pakalpojumiem un saprast un lietot šo informāciju. „Valsts ir līdzīga ķermenim, ir tikai jāiemācās to lietot. Politikpratība būtu spēja iemācīt bērnam lietot valsti un pašvaldību.

Vēlēšanprātība ir viens no elementiem, kas cieši saistīts ar politikpratību, bet vēlēšanprātība ir vienāda ar pilsonisko prasmi. Skolēniem bieži vēlēšanas saistās tikai ar Saeimas vēlēšanām, bet pirmā reālā saskare ar tām ir jau skolēnu pašpārvaldes vēlēšanas, kur ievēl savus domubiedrus, kuriem uzticas un kuri pārstāvēs konkrētas intereses. Būs pieredze, ka ir izraudzīts jauks cilvēks, kurš, izrādās, ar citiem neprot sarunāties, un intereses cietīs. Slikti, ka daudzās skolās skolēnu pašpārvaldes nav vai tā vairāk ir formāla – uz papīra. Ir jāļauj skolēniem pašiem pieņemt lēmumus. Demokrātiska sabiedrība var pastāvēt tikai sarunājoties. Tikai tā viņi var izprast, ka, pārstāvēt dažādas intereses un pieņemot vairākuma interesēm atbilstīgus lēmumus, ir jāsarunājas. Tā iemācās arī cilvēka cienīgu izturēšanos. Skolotājs ar stāstīšanu jau nevar iemācīt to, ko viņi paši iemācās rīkojoties,” pārliecināti saka A. Dravnieks.

Jurists atgādina latviešu tautas parunu „septiņreiz nomēri, pirms griež” un attiecina to uz demokrātiski tiesisku valsti. „Tiesiskā valstī valsts ar cilvēkiem neeksperimentē, bet iepriekš izvērtē riskus, blaknes un tikai tad pieņem lēmumus. Valsts varas un indivīda savstarpējo attiecību

pamatā ir cilvēktiesības,” skaidro A. Dravnieks un atgādina, salīdzinot ar varavīksnes krāsām, vispārējās tiesību principus: privātautonomija; demokrātiska valsts; tiesiska valsts; sociāli atbildīga valsts; nacionāla valsts; samērīgums; ilgtspējīga sabiedrība.

A. Dravnieks liek aizdomāties par to, kas ir brīvība, piemēram, ir dota brīvība ņemt ātros kredītus, bet pašam jāskaita līdzī, ka jāatdod būs arī procenti, tātad – dubultā; līdzīgi aicina aizdomāties, par kādu naudu kāds sevi var bieži un daudz reklamēt. Brīvās vēlēšanās notiek gribas veidošana un izpausme.

Jurists atklāj, ka savulaik rosinājis par pašvaldības deputātiem izraudzīties pārstāvjus no katras Rīgas apkaimes, bet priekšlikums neticis pieņemts – tagad pašvaldībās un Saeimā atbildību var prasīt tikai no partijām. „Visbiežāk par amorālu, neētisku vai prettiesisku darbību partijas biedri šādu pārkāpēju neiecietīgi neizstumj, bet piesedz. Tātad tās nav partijas, bet politmafija, ekonomisko interešu grupas, kuru mērķi un motivācija nav demokrātiski tiesiskas valsts vispārējo tiesību principu ievērošana. Grūti uzticēties šādai varai, kur viens otru piesedz,” atzīst A. Dravnieks un mudina domāt par partiju līdzšinējo darbību un viņu biedru rīcību un analizēt to.

Lektors atgādina vēlēšanu sistēmas paraugus pasaulē, piemēram, Lielbritānijā ir mažoritārā jeb plurālā, Zviedrijā – proporcionālā, Vācijā – kombinētā, Lietuvā – jauktā. Viņaprāt, ideālas vēlēšanu sistēmas nav.

„Katrā valstī ir bijusi sava vēsture un atšķirīgi gadījumi, tādēļ stāstus par godīgām vēlēšanām stāsta dzejnieki un blēži,” ar sev raksturīgo humoru saka A. Dravnieks, piebilstot, ka arī balsu skaitīšanas sistēmā, tās matemātiskajā algoritmā, nav iespējams pilnīgs godīgums. Iespēju vēlēšanās piedalīties jauniem spēkiem liedz arī noteikto procentu barjera, un lektors atgādina, ka šo ierobežojumu 1993. gadā radīja partija „Latvijas ceļš”, aktīvi reklamējot lozungu, lai nebalso par „mazajiem”.

Jurists aicina aizdomāties par ieradumiem un to rašanos, piemēram, kāpēc nes ziedus skolotājiem. „Tas ir sava veida kukulis un Austrumu tradīcija – visur doties ar dāvanu. Padomju iekārtā 1. septembrī nesa ziedus revolūcijas vādonim, lika pie Ļeņina pieminekļa, bet tur, kur tāda nebija, deva skolotājiem. Varbūt ir laiks skolēniem un viņu vecākiem stāstīt, ka nevajag sacensties par skaistāko pušķi vai garāko gladiolu, nepirkt un nenes uz skolu ziedus, kas nav audzēti pašu rokām vai pasniegti īpašā gadījumā, citādi tas ir pat amorāli un prettiesiski – tā ir cēšanās kādu piekukuļot,” uzskata lektors un piebilst, ka arī tā būs sava veida mācību stunda korupcijas samazināšanā. ■

Iemācās ticēt un uzticēties viens otram

IK ILZE BRINKMANE

Jau vairākos laikraksta numuros esam rakstījuši par reorganizētajām un likvidētajām skolām, bet sarunā ar Drabešu Jaunās pamatskolas direktori **Kristīni Paisumu** atklājās arī mazāk apspriesta tematika – skolotāju un vecāku psiholoģiskais un emocionālais stāvoklis, kas nenoliedzami ietekmē arī bērnu garīgo līdzsvaru.

Drabešu Jaunā pamatskola tika izveidota pirms gada, slēdzot Drabešu internātpamatskolu, reorganizējot Drabešu sākumskolu un tajā esošo pirmsskolu.

Kā putni bez spārniem ar tukšām acīm

„Pedagogi, kuri strādāja internātpamatskolā, bija ļoti cietuši. Viņi atgādināja putnus bez spārniem ar tukšām acīm, putnus, kuri zaudējuši pēdējo cerību staru. Trīs gadus notika sarunas par skolas likvidāciju. Tas radīja neziņu un stresu, iztikas līdzekļi – minimāli, daudziem bērniem bija uzvedības

“ Viens piemērs ir latviskās dzīvesziņas apguve kopā ar Drabešu muižas amatu mājas meistariem. Skolēni interešu izglītības nodarbībās moduļu veidā apgūst aušanu, pārļošanu, rotu darināšanu, kokapstrādi.

problēmas... Viņus bija pārņēmusi bezcerības izjūta,” norāda K. Paisuma.

Lai gan direktore, izklāstot savu redzējumu par turpmāko skolas attīstību, aicinājusi skolotājus darbu turpināt, ne visi vēlējusi palikt, jo, kad sasummējuši atlaishanas pabalstu un atvaļinājuma kompensāciju, vairāki atklājuši, ka savā mūžā tik lielu naudas summu savā kontā nav redzējuši. „Tas ir skaudri! Mēģināju iebilst, ka laiks ātri paskries, beigsies arī bezdarbnieka pabalsts, taču tas laikam šķita mazsvarīgi, salīdzinot ar tajā mirklī ieraudzīto naudas summu,” stāsta K. Paisuma.

Direktore atklāj, ka arī darbs ar internātpamatskolas skolēnu vecākiem bijis smags un enerģiju paņemošs. Vecākiem bijis grūti izprast koncepta maiņu – ka viņi neatved savus bērnus uz skolu līdz brīvlaikam, bet trenējas viņus katru sestdienu un svētdienu sagaidīt mājās. „Vecāki sāka bieži zvanīt, ka dēls vai meita neklausā. Uz vaicājumu, kā tas izpaužas, atbild, ka runā preti un kliedz. Vaicāti, ko paši dara, atzīst, ka arī runā preti un lamājas. Tad jautāju, vai bērns ir dzirdējis mierīgā tonī, piemēram, priekšā lasītu pasaku, vai pazīst vecāku sirdspukstus. Pamazām lieku kļūt par vecākiem, skaidroju, ka viņiem jābūt līdzatbildīgiem par savu bērnu,” saka direktore un piebilst, ka ne mazāk nopietns darbs ir ar vecākiem, kuri sevi uzskata par īpašiem, pat elitāriem – tie, savu kārt, esot pieprasījuši, lai bērni, kas mācījušies internātskolā, nebūtu viņu atvašu klasē. Izrādījies, ka vairāki no vecākiem ar augstajām prasībām pret citiem paši ir auguši bērnunamā vai mācījušies internātskolās. Direktoresprāt, daudziem cilvēkiem – gan skolotājiem, gan vecākiem – būtu

FOTO: no K. Paisumas personiskā arhīva

„Drabešu Jaunā pamatskola piedāvās izglītības tūrisma. Tam esam gatavi. Pie mums var braukt, iepazīties un mācīties,” aicina skolas direktore Kristīne Paisuma.

nepieciešama psihoterapeita palīdzība.

„Uzskatīju, ka svarīgi ir sākt ar vides sakārtošanu, un esmu pateicīga Amatas novada pašvaldībai par atbalstu – skola ieguvusi ļoti skaistas telpas. Taču visu to Latvijas skolu, īpaši internātskolu, kuras tuvākajā laikā grasās slēgt vai reorganizēt, direktoriem, direktoru vietniekiem un pedagogiem būtu nepieciešams atbalsts, kaut vai valsts apmaksātas supervīzijas. Nezinu, vai valsts amatpersonas apzinās, kas psiholoģiski notiek ar šiem cilvēkiem,” uzsver K. Paisuma.

Skola kļūst par centru

Direktore atklāj savu nākotnes vīziju – skolas bērni sadarbojas ar vietējo kopienu. „Skola kļūst par centru. Viens piemērs ir latviskās dzīvesziņas apguve kopā ar Drabešu muižas amatu mājas meistariem. Skolēni interešu izglītības nodarbībās moduļu veidā apgūst aušanu, pārļošanu, rotu darināšanu, kokapstrādi. Amatu mājas īpašnieks Andris Roze zēniem ir mājturības skolotājs, un stundās puiši savām rokām gatavo un atjauno soliņus skolas teritorijā. 9. klases zēni izgatavoja skaistas kokles, un tas ir stāsts par to, kā

“ Visu gadu visi kopā apgūst personīgās pilnveides programmu, kopā ar skolotājiem arī dažādas mācību metodes, izvērtējot, kuras ir efektīvākās.

gada laikā mainījušās personības: pirms tam viņi bija lielākie delvēri, no kuriem apkārtnes iedzīvotāji baidījās. Manuprāt, tas ir attieksmes jautājums – kā pret viņiem izturas, un tad preti var saņemt arī šādas brīnumainas lietas,” ir pārliecināta K. Paisuma. Par to, cik ļoti šiem jauniešiem pietrūcis cilvēciskā siltuma, liecina vēl vairākas epizodes no direktores pieredzes, piemēram, vakaros, kad viņa ilgi strādājusi, redzot, ka kabinetā deg gaisma, vairāki puiši atnākuši, lai klusu pasēdētu vai paņemtu no plaukta palasīt kādu grāmatu; kāds vēlējies no sirds parunāties. „Ievēroju – sākumā viņi bija šokēti, ka npaceļu balsi. Skaidroju, ka rupjus lamuvārdus lieto tikai vāji cilvēki, un pamazām viņi iemācās veidot teikumus bez rupjiem vārdiem, kas bija un joprojām ir neatņemama leksikas sastāvdaļa daudziem bērnu vecākiem. Manā klātbūtnē bērni pieaugušajiem jau sāk aizrādīt...” stāsta K. Paisuma.

Direktore ar lepnumu stāsta, ka visu gadu visi kopā apgūst personīgās pilnveides programmu, kopā ar skolotājiem arī dažādas mācību metodes, izvērtējot, kuras ir efektīvākās. „Drabešu Jaunā pamatskola piedāvās izglītības tūrisma. Tam esam gatavi. Pie mums var braukt, iepazīties un mācīties,” aicina K. Paisuma. ■

Par salīdzināšanos un izglītības kvalitāti

IK ILZE BRINKMANE

Kā zināt, vai esi izcils tikai savos priekšstatos vai to novērtē arī citi? Izglītības forumā „Iespēju tilti”, kas 28. augustā notika Liepājā, Dobeles Valsts ģimnāzijas direktore **Inese Didže** pārliecināti teica – ja katrā stundā ir mērķis sasniegt 21. gadsimta zināšanas, prasmes un attieksmi, tad visi kopā sasniegs Latvijas kopīgos mērķus izglītībā. Kāpēc Latvijā tomēr pastāv domstarpības, kas īsti ir kvalitatīva izglītība, un kā to izmērīt?

Profesore *Dr. iur.* Sanita Osipova sarunā ar skolotājiem seminārā par tiesību pamatiem norādīja, ka izglītībā tiesību normas netiek ievērotas, izglītības iestādes pašas izstrādā savus kritērijus. Forumā pieaicinātā eksperte I. Didže mudina skolās pašiem

sev noteikt izcilības standartu: „To, cik ir sasniegtamie 100 %, izvēlamies mēs paši. Pietiek, ka paši vērtējam savu darbu ar savu dinamiku. Tas būtu ļoti godīgi pret sevi. Tas ir pareizais skolas reitings, nevis, piemēram, reitings starp 100 skolām atrasties 99. vietā.”

I. Didže stāstīja, ka, vēloties iegūt atgriezenisko saiti no skolotājiem, skolēniem un viņu vecākiem, izmanto tehnoloģijas un uzņēmuma „Eduro” izveidotās aptaujas. Liels bijis direktores pārsteigums, kad aptaujas dati liecinājuši – skolēni uzskata, ka ģimnāzijā nekas netiek darīts karjeras izglītībā, un vairākums vecāku ir pārliecināti, ka viņiem nav tikusi dota iespēja piedalīties skolas attīstības plānošanā. Bet bijušas taču mācību ekskursijas, skolēni devušies uz dažādām

darbnīcām, aicināti viesi... Direktore meklējusi domstarpību cēloņus. „Nepieciešama saruna, lai precizētu, ka karjeras izglītība ietver jau minētos pasākumus. Līdzīgi vecākiem nav bijis skaidrs, ko ietver termins „attīstības plānošana” un ka iespēja piedalīties ir līdzdalība skolas sapulcēs un individuālajās sarunās ar skolotājiem. Īpaši jāpieņem, vai to, ko mācām, arī pārbaudām, tāpēc ka skolēnus mulsina atšķirība jautājumos un tēmu virsrakstos,” uzsver I. Didže. Viņa ir pārliecinājusies, ka citā skolā skolēni tāpēc zemu vērtējuši tēmas, par kuriem mācās stundā, ka nesaskatījuši saistību ar reālo dzīvi, turpretī skolas pašvērtējumā administrācija šo procesu vērtējusi kā labu.

Direktore gan atzina, ka aptaujās ir svarīgi uztot precīzi for-

mulētus jautājumus, citādi atbilde nesniegs objektīvu informāciju.

I. Didže saka: „Mērķis, ko īstenojam katrā stundā, sasniegs Latvijas kopīgos mērķus. Skolām ir pieredze, un varam veidot Latvijas izglītību labāku.”

Pēc dzirdētā izglītības forumā neradās pārliecība, ka Latvijā lietas sauc īstajos vārdos jeb ir precīzi formulētas un saprotamas visiem, tāpat kā vērtējuma sistēma. Drīzāk joprojām katrs saprot, kā pašam patīk. Tikai tā ir grūti un pat neiespējami sasniegt kopīgu mērķi.

Pirms vairākiem gadiem sarunā ar laikrakstu par augstskolām un to reitingiem Oksfordas Universitātes asociētais socioloģijas profesors Kristiāns Mondens (*Christiaan Monden*) atzina: „Svarīgāka par mērķi būt kādu reitingu augšgalā ir kvalitā-

te, un viens no tās rādītājiem – ja darbinieki nevēlas meklēt darbu citur un ārzemnieki ir gatavi strādāt un studēt tieši tur. Latvijas problēma varētu būt – arvien grūtāk būs piesaistīt un noturēt labu mācībspēku. Pozitīvais vēlmē ar kādu, piemēram, Eiropā, salīdzināties ir motivācija censties noturēt augstu līmeni, izvērtēt vienam otru kritiski; citādi var iestāties profesoru pašapmierinātība. Viens no veidiem, lai mainītos uz augšu, protams, ir salīdzināties starptautiski un darīt to nevis ar reitingu palīdzību, bet pieredzes apmaiņā un starptautiskā sadarbībā.”

Lai saprastu, cik izcili esam, varbūt Latvijas skolotājiem biežāk jādodas vienam pie otra izglītības tūrisma, kā to mudina Drabešu Jaunās pamatskolas direktore Kristīne Paisuma. ■

Atdodies darāmajam – tas iedvesmo!

IK SANITA DĀBOLIŅA

Ar **Elīnu Vasku** tiekamies viņas vecāku lauku mājā „Jurguci”, ko šā gadsimta sākumā Elīnas vecāki izvēlējās par dzīvesvietu savai ģimenei. Elīna stāsta, ka vecāku mērķis bijis lauki, nevis konkrēts novads, kurp doties. Sākotnēji meklējumi veduši uz Kurzemi, beidzot kāds sludinājums viņus atvilinājis uz Cesvaini, un galveno lomu noteikti nospēlējušas izjūtas: tā ir mūsu vieta! Ir karsta augusta diena, laipnie suņi meklē ēnu, un lauku mierā aicinu Elīnu pārdomāt, kā ir vedis viņas ceļš un kuri ir viņas atbalsta un iedvesmas punkti.

Kāda ir ģimenes loma jūsu ceļā? Un vai neierobežo kaut kāds priekšstatu rāmis, piemēram, „Vikipēdijā” nākamais teikums pēc nodarbošanās ir „komponista Pētera Vaska mazmeita”?

Tas jau nav rāmis! Cilvēkiem ir tendence meklēt likumsakarības, savilkt paralēles. Pēteris noteikti nav tas cilvēks, kuram ir lielākā artava manā audzināšanā. Esmu gandarīta par saviem vecākiem, viņu audzināšanu: viņi ļāva pašai izvēlēties nodarbes, intereses, neierobežoja. Manuprāt, cilvēki, negūstot laimi dzīvē, nereti pārmēt vecākiem, ka nav bijis iespēju. Man tās ir bijušas, mani vecāki man ir palīdzējuši veidoties, attīstīties, protams, arī silti ieteikuši kaut ko nedarīt, bet... pašai taču ir jāpamēģina! Ģimenē esam pieraduši sarunāties, un jūtu, ka arī darbā man ar kolēģiem vajag visu pārrunāt. Audzināšana te palīdz. Vecākiem ir ārkārtīgi liela atbildība, jo bērni jau pārņem viņu izturēšanās modeļus. Liela nozīme ir tam, ka vecākiem bija laiks un gribēšana ar mums, bērniem, būt kopā, runāties.

Kā to ietekmēja lauku vide?

Biju maza, kad mēs pārcēlāmies no Rīgas uz laukiem. Ar to, ka varējām būt laukos visi kopā, – ar to man ir vienkārši paveicies. Ja katrs ir prom savā darbā, ikdienā veidojas citādi, bet mani vecāki strādāja mājās – veidoja savu saimniecību, un mēs visi varējām būt kopā. Vides maiņa bija grūta tādā ziņā, ka apkārt vairs

“Esmu pateicīga, ka piedzīvoju mūzikas skolas procesu. Tur apguvu disciplīnu, prasmi koncentrēties, piemēram, pirms koncerta.

ELĪNA VASKA

Dzimusi: 1994. gada 13. jūnijā Rīgā.

Izglītība: Cesvaines Mūzikas un mākslas skola (čella specialitāte), Cesvaines vidusskola, Latvijas Kultūras akadēmija.

Pirmais algotais darbs: mājas saimniecībā (arī, piemēram, lai tiktu uz festivālu „Positivus”); ārpus mājām – pakotāja, cenotāja kancelejas un datora preču veikālā.

Pašreizējā darbības joma: kino, teātris (pati atzīst – tikai neliela pieredze).

Nozīmīgākie karjeras pieturas punkti: debija kino – Rajas loma filmā „Es esmu šeit” (2016); kopš debijas Elīna piedalījies vairākos Latvijas un ārzemju televīzijas projektos, kinofilmās un mūzikas video klipos; šopavas ar šovasar strādāts kopā ar kino-profesionāļiem no Latvijas, Vācijas, Krievijas; rudenī iecerēts darbs jaunā teātra izrādē.

Atzinība: balva „Lielais Kristaps” (labākā aktrise); iekļaušana Berlīnes kino-festivāla jauno, daudzsološo aktieru izlasē „Shooting Stars”; labākās aktrises balva Starptautiskajā Indijas filmu festivālā (Goa) un Starptautiskajā filmu festivālā „East & West” (Odiņburgā) u. c.

nebija daudz tuvinieku (mammai ir trīs māsas, tēta ģimenē – pieci brāļi un māsas), ar kuriem ikdienā bieži tikāmies, bet daba, vientulīgums man patika. Man nav likts redzēt sevi šeit, kaut ko noteikti darīt laukos, bet ir jauki, ka ir lauki. Viensētas sajūtu varu iegūt gan te, gan pilsētas burzmā.

Kādi, tagad atskatoties, ir nozīmīgākie skološanās gaitu atskaites punkti? Kādreiz arī negatīvi notikumi var radīt spītu kaut ko izdarīt; vai arī jums tā ir bijis?

Neesmu bijusi ārkārtīgi uzcītīga, joprojām bezdievīgi piekopju prokrastinēšanu – visu novilcinu, atlieku uz pēdējo brīdi. Es spēju aizrauties, bet manas intereses ir pārejošas, tās mainās. Neticu, ka bērni ir labi un skolotāji – slikti. Es arī esmu uzvedusies kā mazs nelietis. Man patīk sacensties, bet reizēm ir biedējusi vērtēšana, salīdzināšana, ir gribējies, lai man notic, kaut gan varbūt pati sev neticu. Apzinājos, ka esmu laba, bet kādā jomā netiku līdzī – man tie

bija eksaktie mācību priekšmeti, īpaši matemātika. Un skolotājas teiktais, ka visiem jau nav jāmacās vidusskolā, nebija motivējošs. Bet tad nāca skolotāja Sarmīte Lukša un pierādīja, ka tas vairāk ir attieksmes jautājums: ja priekšā stāv skolotāja autoritāte, tad dari, centies, lai izdarītu, lai pabeigtu skolu. Svarīgi, ka lika noticēt sev – es varu vairāk. Jā, skolotāja darba spējas, principi – tas ir nozīmīgi.

Man bija pieredze arī mūzikas skolā, mācījies čella specialitātē. Māsa mācījās mākslas skolā, un man tas šķita interesantāk nepieņemstās gaisotnes dēļ, bet esmu pateicīga, ka piedzīvoju mūzikas skolas procesu. Tur apguvu disciplīnu, prasmi koncentrēties, piemēram, pirms koncerta. Ar uzstāšanos man negāja viegli, jo es vienmēr ļoti, ļoti uztraucos. Lieliska skolotāja bija Ilze Petrovskā: es nereti nebiju iemācījusies uzdots, bet viņa nekad nekliedza, tikai noteica: „Nu labi.” Un es jutos... kā pievilusi draugu. Skolotāja caur savu mieru lika savākties, koncentrēties, izdarīt. Mani vispār agresija nemotivē, tā mani aizslēdz, nobiedē, paralizē.

Savukārt augstskolā jau sāc apzināt savas spējas, vairs nav svarīgs vērtējums, augstskola vecāku ielikto veido tālāk. Izvēlējos to, kas interesē, un mazais studentu skaits (ap 30) katrā specialitātē sniedza priekšrocības: docētāji izturējās kā pret līdzvērtīgu, zināja katra vārdu, novērtēja vēlēšanos būt un zināt – un tad jutu, ka neesmu viena no simtiem, un apzinājos izmaiņas sevī. Vispirms jau domāšanas maiņa. Patstāvība. Spēja un interese sarunāties un uzzināt. Izpratne, kur ko atrast, kā par to runāt, rakstīt – tika doti instrumenti.

Kas ir jūsu lielā vilkme, interese? Varbūt jūsos vienkārši ir kāds aktiera gēns?

Darīt to, kas interesē – un tad varu sadzīvot arī ar nenoteiktību, ko rada kino projekti. Aktiera gēns? Kāds (piemēram, aktieru atlases režisors) pamana manī noteiktu savas idejas nesēju, tad es pati sevi apzinu līdzību ar tēlu – varbūt kāda rakstura īpašība sakrīt, un pēc tam svarīgi ir tas, vai es to varu vai nevaru izdarīt, izdzīvot, attēlot. Kino uzņemšanas process nav romantisks, tās ir padsmīti stundu garas darba dienas, un būtiska ir spēja koncentrēties, tehniski un ātri izdarīt vajadzīgo, ievērot nosacījumus, sadarboties ar visu filmēšanas komandu. Sākumā tajā visā iejutos intuitīvi. Strādājot aizvien jaunus kino projektos, es regulāri pilnveidoju savas prasmes, zināšanas, un tad vairs nav tik daudz jātaustās kā debijas filmā. Esmu guvusi arī nelielu teātra pieredzi Dailes teātrī [psiholoģiskajā drā-

FOTO: no E. Vaskas personiskā arhīva

Aktrises Elīnas Vaskas ambīcijas pārsniedz ekrāna vai skatuves darbību, tāpēc par Elīnu mēs vēl dzirdēsim.

“Visam pa priekšu – aizraušanās, tad varu darīt, meklēt, atdoties darāmajam, jo tas iedvesmo. Ja iesaistos projektā tikai naudas dēļ – ir problēmas ar attieksmi, tas nav pareizi ne pret sevi, ne tiem, kam esmu pateikusi jā.

mā „Mīļākais”) un „Dirty Deal Teatro” [izrāde bērniem „Otrā pusē”) un redzu, ka teātrim ir citi nosacījumi, vajadzīgi citi instrumenti, kuru man nav. Turklāt man nepatīk piesaistījums – man nav tādas mīlestības pret teātri, es nevaru iedomāties savu dzīvi teātrī, mana būtība un raksturs ir aizraušanās. Kino – tā ir brīvība.

Visam pa priekšu – aizraušanās, tad varu darīt, meklēt, atdoties darāmajam, jo tas iedvesmo. Ja iesaistos projektā tikai naudas dēļ – ir problēmas ar attieksmi, tas nav pareizi ne pret sevi, ne tiem, kam esmu pateikusi jā. Tā ir spļaušana traukā, no kura pašai jādzer, turklāt ātri var radīt par sevi priekšstatu, ko pēc tam nevar izskaust, kas velkas līdzī, tiek tirāžēts, piemēram, tā notiek ar labiem teātra aktieriem seriālos. Tāpēc es izvēlos projektus, ku-

riem ticu un kuri mani aizrauj, drīzāk kādu laiku knapinos, nevis piekritu katram piedāvājumam.

Manas ambīcijas kopumā nav saistāmas tikai ar ekrāna vai skatuves būšanām. Šobrīd, kaut gan iesaistos dažādos projektos (lielākoties filmēšanā, bet arī jaunā izrādē „Dirty Deal Teatro”), man ir svarīgi ieturēt pauzi, saprast, vai tas, ko man gribas, patiešām ir vajadzīgs.

Vai jums ir kāds uzskats, varbūt vizija novada un visas valsts attīstībā?

Domājot par Cesvaini, gribētos, lai Cesvaines vidusskola atrod savu stipro pusi, proti, tā varētu būt skola ar konkrētu novirzienu, piemēram, šeit ar laiku varētu būt skola, kurā tiek trenēti un izglītoti jaunie sportisti. Jādomā, kā piesaistīt skolēnus no citiem Latvijas novadiem, tāpēc ka Cesvaines novadā to ir par maz, turklāt trūkst ne tikai skolēnu, bet arī strādājošu cilvēku (es domāju vairāk par privāto sektoru). Cik cilvēku patiešām dzīvo jau tā mazskaitlīgajā Cesvaines novadā? Manuprāt, tādu spoku iedzīvotāju kā es ir ne mazums: esmu deklarēta šeit, kaut gan manai tagadējai dzīvei ar šo novadu maz sakara. Vai Cesvaine bez visiem spoku iedzīvotājiem maz varētu saukties par pilsētu, novadu?... Novēlu Cesvaines novadam attīstīties un ieraudzīt sevi kontekstā ar citiem novadiem un valsti kopumā. Nezinu, vai mūsdienās saprātīgi pieturēties pie tautasdziesmas „Mazs bij” tēva novadiņ(i)s, / Bet diženi turējās”... Aicinu uz sadarbību! ■

Izstrādāts metodiskais materiāls „Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē”

IK DAIGA KĻANSKA

21. augustā izglītojošā seminārā „Aktualitātes ekonomikā 2018” Latvijas Bankā prezentēja Patentu valdes (PV) sadarbībā ar Valsts izglītības satura centru (VISC) izstrādāto metodisko materiālu „Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē”. Sākot jauno 2018./2019. mācību gadu, vispārējās izglītības un profesionālās izglītības pedagogiem būs iespēja pilnveidot mācību stundu saturu ar intelektuālā īpašuma jautājumiem, tādējādi veicinot atbildīgas un inovatīvi domājošas paaudzes veidošanos.

Eiropas Savienības (ES) Intelektuālā īpašuma biroja (EUIPO) pētījumi parāda, ka jauniešiem trūkst informācijas par intelektuālo īpašumu, turklāt pieejamā informācija tiek pasniegta konkrētai vecuma grupai neefektīvā veidā. Savukārt valstis, kur intelektuālā īpašuma jautājumi tiek aplūkoti jau sākumskolā, izceļas ar labākiem inovāciju un ekonomikas rādītājiem.

Pauzot gandarījumu par kopīgās ieceres īstenošanu, PV direktors **Sandris Laganovskis** norāda: „Intelektuālā īpašuma aizsardzības jautājumi pakāpeniski tiek iekļauti dažādu mācību priekšmetu saturā visur pasaulē, it īpaši – ES valstīs, lai arī jaunie prāti būtu informēti par aizsardzības iespējām un gūtu labumu no tās. Izstrādātais metodiskais materiāls pašlaik ir vienīgais šāda veida izdevums Latvijā un viens no retajiem ES dalībvalstu vidū. Tajā starpdisciplināri un saturiski plaši aplūkoti tādi rūpnieciskā īpašuma temati kā, piemēram, patenti, preču zīmes, dizainparaugi, ģeogrāfiskās izcelsmes norādes un aizsardzība pret viltojumiem.”

Jau tagad skolēni rada jaunus inovatīvus risinājumus, uzlabojot dzīvi. Savukārt reti kurš jaunais uzņēmējs aizdomājas par sava intelektuālā darba savlaicīgu aizsardzību, kas turpmāk ļauj gūt ne tikai komerciālu, bet arī sabiedrisku labumu. Organizācijas „Junior Achievement Latvijā” („JA Latvijā”) valdes priekšsēdētājs **Jānis Krievāns** norāda: „Izpratne par intelektuālā īpašuma vērtību reizē ar plašu digitālā satura pieejamību un inovāciju attīstību kļūst svarīgāka nekā jebkad. Skolu mācību saturā šie jautājumi bieži vien ir tikai teorija bez reāla lietojuma. Savukārt „JA Latvijā” mācību uzņēmumu programmās jaunieši paši rada un īsteno biznesa idejas, kas balstās uz tehnisko vai māksliniecisko jaunradi un kurām nepieciešama intelektuālā īpašuma aizsardzība. Viņiem PV izstrādātais mācību materiāls par dažādām intelektuālā īpašuma

formām un to aizsardzību kļūst īpaši vērtīgs.”

Lai iepazīstinātu skolotājus ar izstrādāto materiālu un tajā ietvertajiem tematiem, PV pārstāvji jau nākamajā mēnesī dosies uz Latvijas reģionu skolām vadīt izglītojošus seminārus. „Patiesi ceram, ka „Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē” atklās un veidos nepieciešamās zināšanas un prasmes, kas palīdzēs skolu audzēkņiem nākotnē attīstīt savu inovatīvo potenciālu un radīt risinājumus, tiem pārtopot par inovācijām, kas uzlabo mūsu dzīvi. Lai šis ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē ir vienlīdz aizraujošs kā skolēniem, tā arī skolotājiem!” novēl S. Laganovskis.

Metodiskā materiāla „Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē” mērķis ir tā lietojums 1.–12. klases mācību procesā, skarot intelektuālā īpašuma aizsardzības tematus. Tā neatņemama sastāvdaļa ir četras animācijas filmas, kas sniedz labāku temata izpratni un veicina uzdevumu izpildi. Materiālu ieteicams izmantot dažādu vispārējās izglītības un profesionālās vidējās izglītības mācību priekšmetu stundu, piemēram, sociālo zinību, ekonomikas, politikas un tiesību, matemātikas, vēstures, kā arī klases stundas, saturā. Materiāla saturs sekmē skolēna zināšanas, prasmes, attieksmi un izpratni par autoru, dizaineru, izgudrotāju, uzņēmēju tiesībām uz savu darbu un to nozīmīgumu ikdienas situācijās, kā arī aicina respektēt citu tiesības.

Metodiskais materiāls „Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē” ir pieejams https://www.lrpv.gov.lv/sites/default/files/media/Info_centrs/Macibu_materiali/metodiskais_materials_celojums_rupnieciska_ipasuma_pasaulle_20.08.pdf.

Metodiskā materiāla „Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē” autore ir Ventspils Valsts 1. ģimnāzijas sociālo zinību, eko-

“ Materiālu ieteicams izmantot dažādu vispārējās izglītības un profesionālās vidējās izglītības mācību priekšmetu stundu, piemēram, sociālo zinību, ekonomikas, politikas un tiesību, matemātikas, vēstures, kā arī klases stundas, saturā.

FOTO: Daiga Kļanska

Metodiskā materiāla „Ceļojums rūpnieciskā īpašuma pasaulē” autore Ventspils Valsts 1. ģimnāzijas sociālo zinību, ekonomikas un psiholoģijas skolotāja Anita Jozus aicina kolēģus izmantot materiālus, jo īpaši, ja skolēni veido savus mācību uzņēmumus.

nomikas un psiholoģijas skolotāja **Anita Jozus**.

Kā nonācāt līdz šā izdevuma idejai?

Mani uzrunāja VISC vecākā referente Sandra Falka – mēs jau iepriekš sadarbojāmies mācību materiālu veidošanā. Materiālus veidojam kopā ar uzņēmumu „Eco media”.

Kā izvēlējāties metodisko materiālu tēmas?

Tā kā kopā ar skolēniem piedalos arī praktiskā biznesa izglītības programmā, par izvēlētajām tēmām biju domājusi jau iepriekš. Skolēni zīmē mācību uzņēmumu logo un vēlas savu ideju un produktu pasargāt, kas ir pašsaprotami. Informāciju par preču zīmēm meklēju PV mājaslapā. Ceru, ka vairākas Ventspils Valsts 1. ģimnāzijas skolēnu uzņēmumu preču zīmes tiks reģistrētas jau šogad, tāpēc ka radītie produkti ir vērtīgi. Materiāli tapa sadarbībā ar PV: tika piedāvātas tēmas, par kurām būtu jāraksta, saņēmu arī norādījumus, par kuriem normatīvajiem aktiem un likumiem skolēniem būtu jāzina. Mans ieguldījums vairāk ir radošs, jo es zinu metodiku. Savā ziņā izaicinājums bija sagatavot materiālus 1.–12. klasei, jo man ir pieredze darbā ar 5.–12. klases skolēniem. Pētīju un analizēju kolēģu pieredzi darbā ar rūpnieciskā īpašuma tēmām Lielbritānijā, Austrālijā un Spānijā.

“ Izdarīt var tikai tad, ja ideja pieder pašam, nevis ja skolotājs uzdod kaut ko uztaisīt.

Vai metodiskos materiālus esat pārbaudījusi jau praksē?

Kolēģi ir iepazīnušies un izmēģinājuši 1.–5. klasei, bet vecākajās klasēs aprobežu pati. Skolēni zina par rūpniecisko īpašumu, diemžēl mazāk – par intelektuālo īpašumu. Manuprāt, tur vēl liels darbs darāms, piemēram, jautājumā par autortiesībām. Grāmātā ir rakstīts arī par plaģiātismu, viltotām precēm, piemēram, kādi pastāv riski pirkt lētākas preces internetā. Par šo tēmu jauniešiem ir, ko padomāt. Bieži tas var būt pat bīstami veselībai un prettiesiski, jo netiek maksāti nodokļi.

Vai jaunieši ir motivēti izzināt ekonomiskos procesus valstī un pasaulē?

Salīdzinu no psiholoģiskā un ekonomiskā skatpunkta un secinu, ka jauniešiem ir motivācija to darīt tāpēc, ka viņi saprot – ikdienā tas ir ļoti nepieciešams. Daudzi savu nākotni saista ar studijām Rīgas Ekonomikas augstskolā, Biznesa augstskolā

„Turība” – vēlas būt uzņēmēji. Viņi ir pārliecināti, ka ekonomikas zināšanas dzīvi padara veiksmīgāku un turīgāku. Viņi saprot, ka zināšanas ir nepieciešamas. Mūsu skolā ir komercklase, un tā ir jau apzināta izvēle 10.–12. klasē apgūt ekonomikas priekšmetu. Iesaistīties skolēnu mācību uzņēmumu veidošanā var arī citu klašu skolēni. Tapuši jau astoņi uzņēmumi. Ja skolēni redz, ka citiem veicas, tad arī vēlas darīt un ar savām idejām piekļāties nākamajam gadam.

Kāda ir skolotāja loma, lai skolēnu biznesa idejas būtu veiksmīgas?

Jāpalīdz saprast, cik kvalitatīvam ir jābūt produktam, ka neko nedrīkst darīt pa roku galam. Mentors palīdz sagatavot arī biznesa plānu un redzējumu kop-sakarībās. Manuprāt, izdarīt var tikai tad, ja ideja pieder pašam, nevis ja skolotājs uzdod kaut ko uztaisīt. Sociālo zinību stundās rīkojam ideju vētras. Lieku aizdomāties, kas patlaban dzīvē neapmierina, ko vēlas mainīt – un tā rodas biznesa process – skatīties, kā bērni rada ko jaunu! Sagatavotais materiāls varētu palīdzēt aizsargāt viņu idejas, un tas ir ļoti svarīgi. Man arī pašai patīk radīt idejas, tās ilgu laiku ir domās, un tad vajag laiku, lai tās piefiksētu, uzrakstītu. Šis metodiskais materiāls tapa pusgada laikā. ■

Raiņa kods: cīnies par pasauli sevī un sevi pasaulē

IK VALDIS ČEIČS

Latviešu valodas un literatūras skolotājs

1900. gadā Rainis atrodas savā tālajā trimdas vietā Slobodskā. „Bija vasara, īsa un karsta, 30 grādu; man tā ar savu skaistumu atgādināja manu bērnību” – Raiņa atmiņu citāts (2, 657).

Ir iestājies neliels pārtraukums tulkošanā, tomēr ir jāturpina darbs. Par šo brīdi Rainis ir rakstījis: „Un, kad mana pastāvīgā ierosinātāja Aspazija ieteicās – „Nu raksti jel par savu bērnību un atstāsti, kā tā tev beidzās ar pirmo lielo traģiku”, – tad es ar vieglu roku piesēdos pie rakstīšanas, vieglāk, nekā bērnībā piesēdos pie lasīšanas.” (2, 657)

Tā tapa novele „Spītņieks”. Raiņa un Aspazijas jau sākotnējai vēlmei rakstīt noveles un romānus nebija lemts piepildīties, jo šis darbs ir pārāk laikietilpīgs, bet naudu iztikai gan tobrīd, gan vēlāk vajadzēja tūlīt. Tāpēc Raiņa sarakstītās prozas apjoms ir vien šī un vēl četras noveles, kas sarakstītas attālos dzejnieka dzīves posmos (2, 658).

Noveles sižets un tās forma ir ārkārtīgi vienkārši. Tā sākas lēnīgi, ar cienījamu dāmu un kungu saviesīgu tērēšanu pie galda. Starp viesiem ir arī kāds pavēcs kungs – dakteris, viņa vārds un uzvārds tā arī paliek nezināms. Saruna ir inteligenta, saistīta ar humanitārām problēmām – izglītību, audzināšanu, mūsdienu samaitāto jaunatni. Rainis šo sarunu apzināti kariķē, taču visu laiku izceļ daktera atšķirīgo nostāju. Sarunas tēlojums aizņem gandrīz trešdaļu no noveles teksta...

Saruna kļūst aizvien asāka, līdz sākas kāpinājums. „„Vai tad! Vai tad!” dakters uzlēkdams un sarkdams rupji iesaucās. „Vai tad kāds rauj ar citus laukā iz samaitātības? Vai jūs? Kuri tad jums liekas glābšanas cienīgi? Un kurus tad nav iespējams glābt? Vai mēs visi neesam jāglābj?”” (1, 15)

Un tikpat negaidīti, bez jēlāda pārtraukuma vai ievada dak-

“ Galvenais tomēr ir spēja kaut ko darīt, lai saglabātu savu patību, ienirt, mesties (nevis ieiet!) sevī. Taču diemžēl daudzi slēpj sevī līdzīgas traģēdijas, daži to dara visu mūžu.

FOTO: no personiskā arhīva

Domājot par izglītības reformatoru iecerēto literatūras iebīdīšanu, skolotājs Valdis Čeičs brīdina, ka no literatūras, vizuālās mākslas, mūzikas mācīšanas skolā gaidām pārāk daudz racionāla, cēloņsakarīga, saprotama.

“ Pasaule viņam galīgi sadalās divās daļās; brīnīdamies un nesaprazdams, bet gaiši nojēgdams savu labumu, puika sāk dzīvot abās; pāreja jau ir tik viegla. – Tā Džekiņš tika gudrs un beigās krietns veikālnieks – bet visa gudrība nekā nelīdzēja – dvēselē plisums palika.

tera kungs sāk stāstu par Džekiņu (sauktu arī par Džeriņu vai Jēcīti) – kļuvis zēnu, sapņotāju, kurš nevižo mācīties un pie grāmatām grūti piedabūjams. Ar lasīšanu nu nekādi Džeriņam neveicas, toties „caurām dienām viņš varot sēdēt pie diķīša un laist kuģišus, bet vismīlāk viņš sēdot kādā nomalē, dārza stūrītī un klusi dzīvojot ar akmentiņiem” (turpat, 15). Taču ar šiem akmentiņiem tik vienkārši nemaz nav, jo tie esot jātnieki, kas vedot karus un atrodot nepazīstamas zemes, kur vēl neviens neesot bijis.

Vienam tādām akmentiņam bija lemts kļūt par liktenīgu Džeriņa dzīvī, un par šo notikumu patiesībā arī ir viss turpmākais noveles vēstījums. Puikas vienīgie draugi šajā saimnieka sētā ir kalpu bērni Jēkabs, Krišjānis,

Stepiņš. Ar viņiem viņš ir kā saudzis kopā.

Dusmīgi pasaukts, Džeriņš pieskrien pie māsas un uzzina, ka viņš, daudzoties ar kalpu puikām, esot izsitis logu. Pārmetumi krīt pār zēna galvu, bet viņš vēl nespēj aptvert, ko viņam pārmet. Vienīgais pierādījums ir lielajā istabā izsistais logs un akmentiņš uz grīdas. No Džeriņa prasa atzišanos, viņam pārmet melus, viņu kaunina un, aizskarot viņa pasaulei nozīmīgāko – draugus, turpina vainot nodarījumā. Šajā bezcerīgajā situācijā Džeriņš spēj pateikt tikai dažus teikumus, taču tieši tie ir noveles kulminācija: „„Es... es esmu labs bērns,” viņš apgalvo jau pusgaidus, „... es taču saku, ka nesviedu... es pats saku,” viņš pieved savu stiprāko pierādījumu” (turpat, 20).

Beidzot Džeriņš padodas māsas prasībai un ķeras pie mācīšanās – todien ātrāk un sekmīgāk nekā citām reizēm. Pēc tam viņš klusi aiziet uz savu istabu un ielien kaktiņā. Māsa ir gandarīta par savu pedagoģiski veiksmīgo rīcību, cer, ka tagad viņš, tāpat kā daudzi citi, spēš pārlautz sevi, pat ja tas ir grūti.

“ Lasīšana tiek palēnināta tik tālu, ka tā pārstāj būt par lasīšanu, atņemot mums iespēju „dabiski”, cilvēcīgi reaģēt uz nozīmīgu vārdu.

Šajā noveles vietā ārējā darbība uz brīdi beidzas un sākas vētraina iekšējā dzīve. „Viņš nesajēdz, kā viņa apgalvojumam var neticēt, kā viņu var saukt par ļaunu, kad viņš ļauna nav darījis un taču skaidri teicis, ka nav darījis. Tas ir sods un netaisns sods – viņš to sajūt ar visu savas neapzinātās tiklības sparību” (turpat, 22).

Vissmagākais, par ko šajā brīdī, no savu atmiņu stāstīšanas atgrieždamies tagadnē, pavēsti dakteris, ir tas, ka Džeriņš izjūt mīlestības pret sevi zudumu. Bez labestības un mīlestības viņš nevar dzīvot. „Bet viņu sapratīs, ja viņš teiks, ka iesviedis logā, un viņu turēs atkal mīlu. Vajaga to darīt. Viņam reizē salst un kaist.” Zēns dodas pie māsas un „[...] apspiestā, dobajā balsī viņš izgrūž: „Es metu akmeni logā.”” (turpat, 25).

Taču, kā jau klasiskā novelē jābūt, šā iekšējā konflikta atrisinājums ir pavisam negaidīts: „To pašu dienu pavakarē, kad neviena nebija iekšā, Džekiņš kā kaķis pielida mājai klāt un iemeta akmeni logā, ka rūte nostinkšķēja vien” (turpat, 26). Sekas šādai rīcībai ir smagākas, nekā dakteris (noveles beigās viņš atzīstas, ka Džeriņš ir viņš pats) tolaik, bērnībā, bija iedomājies: „Pasaule viņam galīgi sadalās divās daļās; brīnīdamies un nesaprazdams, bet gaiši nojēgdams savu labumu, puika sāk dzīvot abās; pāreja jau ir tik viegla. – Tā Džekiņš tika gudrs un beigās krietns veikālnieks – bet visa gudrība nekā nelīdzēja – dvēselē plisums palika” (turpat, 27).

Tāda ir šī Raiņa novele par savu būtību, garīgo kodu. Mēs visi pietiekami daudz zinām par viņa dzīvi un daiļradi, tāpēc paši varam tajās atrast tā izpausmes. Taču pie vienas, manuprāt, īpašas vietas šajā novelē gribas atgriezties. Savu reālo nedarbu (vienīgo pareizo rīcību?) Džeriņš izdara tās pašas dienas pavakarē, pēc dažām stundām. Viņš nevarēja slēpt sevī traģisko atskārsmi par cilvēku nesapratni, kas lielā mērā iznīcināja viņa paša radīto un pretējā lielo gribai sargāto bērna pasauli. Šāda pāreja no bērnības lielo cilvēku pasaulē reti notiek bez stresa, konfliktiem, pat traģēdijas. Galvenais tomēr ir spēja kaut ko darīt, lai saglabātu savu patību, ienirt, mesties (nevis ieiet!) sevī. Taču diemžēl daudzi slēpj sevī līdzīgas traģēdijas, daži to dara visu mūžu. Gan šajā novelē, gan Raiņa dzīvē pārsteidz tas, ka šī pretruna tika atrisināta dzejā: „Priekš mums, pieaugušajiem, dzīve un mīlestība ir šķirtas pasaules un tiek atkal viens jēdziens tikai dzejā – un varbūt vēl tanī īsajā brīdī, kad mēs tiekam atkal labi un skaidri, kā balts

“ Ar kompetencēs mērķētajām standartizētajām prasībām un to izpildīšanai sagatavotajiem pirmslasīšanas un pēclasišanas uzdevumiem, grupu darbu un tamlīdzīgiem projektiem mēs nodarām vislielāko ļaunumu mākslas uztverei skolā, labākajā gadījumā to traumējam, sliktākajā – iznīcinām.

sniegs, kad t. s. pirmā mīlestība mūs lūko izraut iz ikdienas” (turpat, 23).

Un nu, pavisam atgriežoties mūsdienās un domājot par izglītības reformatoru iecerēto literatūras iebīdīšanu (ironiski, bet pagaidām, šķiet, pamatoti lietots vārds, jo īsteni tam neesam gatavi), gribas izteikt brīdinājumu par lielo ideju mācīt mākslu. Mēs pārāk daudz racionāla, cēloņsakarīga, saprotama gaidām no literatūras, vizuālās mākslas, mūzikas mācīšanas skolā. Ar kompetencēs mērķētajām standartizētajām prasībām un to izpildīšanai sagatavotajiem pirmslasīšanas un pēclasišanas uzdevumiem, grupu darbu un tamlīdzīgiem projektiem mēs nodarām vislielāko ļaunumu mākslas uztverei skolā, labākajā gadījumā to traumējam, sliktākajā – iznīcinām. Īsteni notiek tas, ka ar savu skolmeistarisko profesionalismu mēs nepie-dodami PALĒNINĀM daiļteksta lasīšanu, skaņdarba klausīšanos, gleznas vērošanu. Par šo teksta lasīšanas palēnināšanu krievu zinātnieks un literāts Sergejs Averincevs ir viedī teicis, ka lasīšana tiek palēnināta tik tālu, ka tā pārstāj būt par lasīšanu, atņemot mums iespēju „dabiski”, cilvēcīgi reaģēt uz nozīmīgu vārdu (3, 194). ■

AVOTI

1. Rainis, J. (1951). Kopoti raksti, XIV. Rīga: LVI.
2. Upīts, A., Pelše, R., Bērce, V. (1951). Piezīmes. // J. Rainis. Kopoti raksti, XIV. Rīga: LVI.
3. Аверинцев, С. (2004). Образ античности в западноевропейской культуре XX в. // Образ античности. Санкт-Петербург: Азбука-классика, с. 165–202.

KONKURSS

Līdz 12. septembrim

Latgaliešu kultūras biedrība (LKB) līdz 12. septembrim aicina pieteikt pedagogus konkurssam „Nikodema Rancāna balva Latgales izcilākajiem pedagogiem”. Konkursa mērķis ir stiprināt pedagoga profesijas prestižu un pazīstamību sabiedrībā, godinot izcilu veikumu pedagogiskajā darbībā, latviskās un latgaliskās kultūras tradīciju ieaudzinašanu jaunajā paaudzē.

Pieminot monsinjora N. Rancāna daudzveidīgo pedagogisko un sabiedrisko darbību, konkursa laureātiem N. Rancāna balvu piešķir šādās nominācijās:

- 1) par ieguldījumu un sasniegumiem latgaliešu valodas, kultūrvēstures un novadmācības ieviešanā un iedzīvināšanā skolās (augstākās izglītības iestādes mācību (studiju) vidē;
- 2) par inovācijām izglītības procesā (jaunu metožu, pieeju, stratēģiju, moderno tehnoloģiju lietojums mācību un audzināšanas darbā, metodisku darbu izstrādes, publikācijas, pieredzes popularizēšana, darbs ar vecākiem u. c.);
- 3) par mūsdienīgu un radošu pieeju skolēnu darbuzzināšanai un amatu mācībai;
- 4) par veiksmīgāko pedagoga debiju (iniciatīva, spēja aizraut, ieinteresēt, motivēt skolēnus, inovācijas u. c.; pedagogi, kuru

darba stažs nepārsniedz trīs gadus);

- 5) par latgaliskās vides radīšanu un latgalisko vērtību saglabāšanu un stiprināšanu pirmskolas izglītības iestādēs.

Piesakot pedagogu konkurssam, ir jāaizpilda pretendenta pieteikuma veidlapa, norādot pretendenta vārdu, uzvārdu; pārstāvētās iestādes nosaukumu (minot arī novadu vai pilsētu); specializāciju; pedagogiskā darba stāžu; nomināciju (nepieciešams arī īss pamatojums, uzskaitot sasniegumus, definējot izcilības apliecinājumus pedagogiskajā darbībā; ja iespējams, pievienot norādi uz kādu publicitātes avotu, kas apstiprina pretendenta veikumu, – uz publikāciju, prezentāciju u. c.); pieteicēju (skola, augstākās izglītības iestāde, biedrība, vecāku komiteja), tā tālruna numuru un e-pasta adresi; skolas, augstākās izglītības iestādes vadītāja vai skolas prezidenta, pašpārvaldes vadītāja, vecāku komitejas pārstāvja vārdu, uzvārdu; kontaktpersonu pasākuma norises laikā, vietas saskaņošanai (vārds, uzvārds, amats, tālrunis, e-pasts). Aizpildītu anketu līdz 12. septembrim sūtīt uz e-pastu: ilga13@inbox.lv.

CITI NOTIKUMI

No 1. septembra līdz 23. septembrim

Rīgas Sv. Pētera baznīcā būs apskatāma mākslas un amatniecības izstāde „Radošā dominante. Svētki”, kas ir viens no starpdisciplināru mākslas un amatniecības izstāžu cikla „Radošā dominante” pasākumiem. Izstādē aplūkojami vairāk nekā 200 autoru darbi keramikas, tekstiliju, metāla, koka, ādas, stikla un citu materiālu apstrādes tehnikās; tos vieno sadarbība jaunu mākslas, dizaina vai daiļamatniecisku priekšmetu radīšanā. Latvijā ir maz organizētu mākslas un amatniecības izstāžu, kas visticšāk vienkopos uzrādītu radošos sasniegumus dekoratīvi lietišķās mākslas sektorā. Ekspozīcija paredzēta dažādām interesēm: gan tiem, kuri tikko sāk atklāt mākslas pasauli, gan tiem, kuriem māksla un amatniecība ir darbs, aicinājums un dzīvesveids.

2. septembrī

Latvijas Etnogrāfiskais brīvdabas muzejs ielūdz uz amatu, spēļu un rotaļu dienu no plkst. 10.00 līdz 16.00. Pasākuma apmeklētājiem būs iespēja satikt seno amatu meistarus no visas Latvijas, izmēģināt spēkus ar senajiem darbarīkiem, iepazīt Latvijas aitikopības tradīcijas, kā arī apmeklēt pirts svētkus. Pirms atgriešanās skolas solā paši mazākie tiek aicināti piedalīties rotaļlietu darbnīcās un doties skanīgās rotaļās ar folkloras kopām. Visu dienu Kurzemes zemnieku sētā mazi un lieli, kā ierasts, tiks aicināti liksmās lauku spēlēs ar Aldoni Baldiņu, savukārt lībiešu sētā folkloras kopas „Zvīg-

zna”, „Ciguzi”, „Krulla” un „Teikas muzikanti” vadīs muzikālās rotaļas. Muzeja sētās darbosies amatu meistari, ģimenēm būs iespēja piedalīties radošajās darbnīcās, spēlēt senās spēles un iemēģināt roku amata prasmes.

„Mauru” sētā tiks demonstrēti senie veļas darbi, turpat, kaimiņos – „Lurķu” sētā, būs iespēja vērot virvju vīšanas, krēslu pīšanas darbus un piedalīties tajos. Otrpus „Lurķu” mājai tiks separēts piens un kults sviests. Bērni varēs piedalīties ganu spēlēs un izvizināties zirga mugurā. Vidzemes sētā darbosies meldru pinēja, adītāja un pastalu meistars. Mērsraga smēdē šķindēs kalēja darbi.

Latgales sētā rosīsies Latgales podnieks un tāšu meistars, bet audēju mājā „Lejasboļi” būs iespēja vērot audējas amata demonstrāciju. Lībiešu sētā pinējs iepazīstinās ar klūgu, saknišu un niedru pīšanas tradīcijām. Pasākuma laikā pie Priedes kroga būs iespēja vērot prievīšu aušanu, keramikas meistardarbnīcu, pašā krogā – maizes cepšanu.

Sadarbībā ar Latvijas Aitu audzētāju asociāciju Kurzemes zvejnieku ciemā būs iespējams iepazīt Latvijas aitikopības tradīcijas. Latvijas Aitu audzētāju asociācija piedāvās krāšņu aitu karnevālu, vilnas maisa mešanu, gleznošanu, vilnas krāsošanu ar dabiskajām krāsām, filcēšanu un citas aktivitātes ar un ap aitam. Pasākuma laikā viesiem būs iespēja arī nobaudīt

jēra gaļas burgerus un zupu.

Kurzemes zvejnieku ciemā pulcēsies mājražotāji ar gardumiem un amatnieki ar noderīgiem un skaistiem darinājumiem.

Sadarbībā ar Pirts skolu pie Vidzemes sētas pūnītes notiks Latvijas pirts svētki. Apmeklētāji varēs uzzināt Latviskās pirtīņas tradīcijas, piedalīties slotiņu siešanā, klausīties lekcijas par dažādām dabas, veselības un pirts tēmām, kā arī iemācīties latviskos dančus danču kluba vadībā.

Apmeklētājiem tiks piedāvāta pirts lietu izstāde, skrubji un zaļie paklāji, pirtīnā iešana un paraugdemonstrējumi, kā arī pirtnieku meistarskate. Vidzemes sētas slieņi saimniece svētku viesus ciņās ar pirtnieka zupu.

7. un 8. septembrī

Rīgas kongresu namā norisināsies II Eiropas-Latvijas ekonomikas forums „INDUSTRIĀLĀ rEVOLŪCIJA 4.0: digitālā ekonomika, datu drošības un atbilstības labā prakse”. Uzstāsies eksperti tādās jomās kā digitālā ekonomika, kibernetika un datu aizsardzības regulas (GDPR) praktiska ieviešana uzņēmumos, mākslīgā intelekta attīstība Eiropā un daudzas citas. Pasākuma otrā diena tiks veltīta darbam sekcijās un speciālistu diskusijai par viedajiem risinājumiem dažādās tautsaimniecības nozarēs. Uzstāsies runātāji no Latvijas, Vācijas, Zviedrijas, Šveices un citām valstīm. ■

MŪSDIENU KULTŪRAS FORUMS | 08.09.2018.

WWW.BALTANAKTS.LV

facebook.com/Baltanakts
twitter.com/BaltaNakts
instagram.com/balta_nakts

RĪGA.LV
RĪGAS DOMES
IZGLĪTĪBAS, KULTŪRAS
UN SPORTA DEPARTAMENTS

Vidzemes lībiešu dzimtas Bisnieki-Hirši-Priediņi-Martinsoni no 18. gs. līdz mūsu dienām

IK ANDRIS BĒRZIŅŠ

Akadēmiķis Saulvedis Cimermanis augusta trešajā sestdienā uzaicināja aizbraukt uz Pāles novadpētniecības muzeju, lai piedalītos **Rasma Noriņas** grāmatas „Vidzemes lībiešu dzimtas Bisnieki-Hirši-Priediņi-Martinsoni no 18. gs. līdz mūsu dienām” atvēršanas svētkos. Ģimenes apstākļi neļāva ierasties tur un priecāties kopā ar autori, viņas daudzajiem draugiem no Vidzemes lībiešu celma.

Pirms dalos iespaidos par grāmatu, nedaudz par tās autori R. Noriņu. Viņa nāk no Ainažu puses Mērnikiem. Izglītības ceļš sācies Korģenes pamatskolā, tālāk Salacgrīvas vidusskolā, Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē un Liepājas Pedagoģiskajā institūtā. Manuprāt, ļoti tipiski latviešiem, kuri izglītību uzskata par vērtību. Grāmatas autorei ir bagāta darba pieredze: sākums Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā lietvedes un citos amatos; tad skolotāja, bibliotekāre Ogres puses Oškālna astoņgadīgajā skolā; tālāk mācību pārzine, vēstures un latviešu valodas un literatūras skolotāja Ainažu puses Pāles pamatskolā, arī vadītāja Pāles pagasta novadpētniecības muzejā, kurā daudzi muzeja apmeklētāji iepazīna lībiešu dzimtas koka lielo rulli; pēdējos gados strādā Limbažu muzejā par muzeja krājuma glabātāju.

R. Noriņa pedagoģes darbu veiksmīgi savieno ar zinātnisko

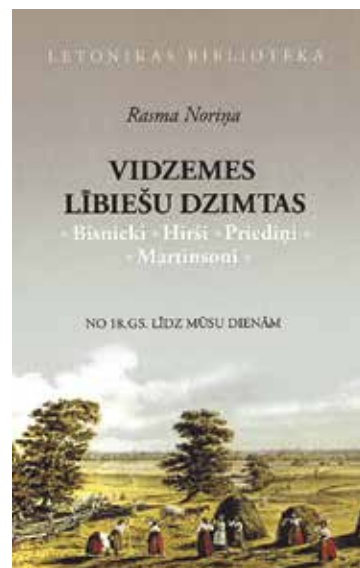
novadpētniecību. Sabiedrībā tas ir atzīts: 1998. gadā viņa kļuva par Luda Bērziņa prēmijas laureāti, 2003. gadā ieguva Tenteļa prēmiju, ko par pedagoģisko, novadpētniecisko un metodisko darbu Latvijas un novada vēstures aktualizēšanā piešķir Limbažu rajona vēsturniekiem, kā arī Kultūras ministrijas, Valsts kultūrkapitāla fonda (VKKF) un Tautas mākslas centra apbalvojumu „Lielā folkloras gada balva 2003” par tradicionālā kultūras mantojuma un novada savdabības glabāšanu, aizsardzību un kopšanu.

2003. gadā žurnālā „Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis” (Nr. 5–6) R. Noriņa publicējusi rakstu „Svētciema lībiešu dzimtu pēcteči 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimtā”, un no tā gadu gaitā izauga grāmata, par kuru stāstu. Izdevējs – apgāds „Zinātne”, kultūrvēsturisko grāmatu sērija „Letonikas bibliotēka”; finansālie atbalstītāji – VKKF un Limbažu novada dome, kā arī vairāki desmiti privātpersonu. Pielikumā – kompaktdisks „Vidzemes lībiešu dzimtas no 18. gs. līdz mūsu dienām”. Literārā redaktore – Ieva Jansone, mākslinieks – Andris Nikolajevs, make-tu veidojis Oskars Stalidzāns.

Ievadvārdos autore paskaidro dažus grāmatas uzbūves pamatprincipus. Viens no tiem – kāpēc sāka ar Bisniekiem. Otrs – „māsas Dārtes un viņas piecu brāļu zaru atainojumā redzamas tikai tās personas, kuru pēctecība nonāk līdz mūsu dienām”.

1. nodaļa veltīta ieskatam Vidzemes lībiešu vēsturē. Sais-tošs ir pārskats par Pēterburgas akadēmiķa Andersa Jūhana Šēgrēna (*Anders Johan Sjögren*, 1794–1855) pirmajiem valodnieciski etnogrāfiskajiem pētījumiem Svētciema muižā. Atzīmēju arī 18. gadsimta otrās puses skolotāja, mācītāja un zinātnieka Augusta Vilhelma Hūpela (*August Wilhelm Hupel*) vērtējumu par lībiešu zemniekiem: viņi esot bijuši visturīgākie – tāpēc, ka bija daudznozaru saimniecības. Autore šajā nodaļā atzīmē, ka lībieši sīkstī turējušies pie savas tēvutēvu ticības, valodas un kultūras, izmantoti arheologa Jura Urtāna pētījuma dati par Lībiešu upurālā pie Kuikules atrastajām monētām, kas kalta 14.–19. gadsimtā.

Septiņās grāmatas nodaļās detalizēti aprakstītas Bisnieku, Hiršu, Priediņu, Martinsonu dzimtas. 2. nodaļa, kurā ir trīs lappuses, veltīta tā dēvētajam pēdējam Vidzemes lībietim Gustam Bisniekam no Pūrnavu mājām tagadējā Salacgrīvas pusē. Dzejnieks Auseklis uzrakstījis aizkustinošu dzejoli „Pēdējā lībieša domas pie Salacas ietekas”. R. Noriņas grāmatā (22. lpp.) redzams G. Bisnieka pēdējais fotouzņēmums no Ausekļa kopotajiem rakstiem. Manuprāt, analizējot šo nodaļu, redzam visas grāmatas uzbūves principus: katrs apgalvojums tiek balstīts uz pirmavotiem, dokumentiem un autores pašas vākumiem novadā – kā gadījumā ar fotogrāfiju – un vērs

norādīts. Lasīšana nav viegla, jo ir jāpatur prātā, kas kurš ir. Mani priecēja šī un visas pārējās fotogrāfijas. Kāpēc? Raugoties cilvēku sejās, var labi redzēt laikmetu griežu atstātās pēdas: gaišums un atvērtība cilvēkos pirmspadomju laikā; noslēgtības un smaguma sajūta padomju laika sejās vieniem un tiem pašiem cilvēkiem. Izņēmums – bērni.

Vēl dažas atziņas, kas nāca, lasot un pārdomājot lasīto. R. Noriņas veidotie dzimtas koki balstās uz daudzpusīgiem dokumentiem: ļaužu jeb dvēseļu revīziju dokumentiem, Krievijas Impērijas pirmās vispārējās tautas skaitīšanas datiem, baznīcu draudžu metrikām, pagastu iedzīvotāju sarakstiem, kā arī pasu reģistrācijas grāmatām, pasēm u. tml. Skaidri redzams, ka, izmantojot avotu ziņas, autores

intervijās iegūto, var nonākt pie pārliecinoša secinājuma. Tas ir milzīgs, pacietīgs darbs, kas prasa gaišu prātu.

Literatūrā par lībiešiem Vidzemē daudzi autori apgalvo, ka lībieši ir izmiruši. Daļēji tas tiešām tā ir noticis, it sevišķi 17.–19. gadsimtā. Lībiešu izzušanu veicināja izbaukšana zemes meklējumos 19. gadsimta beigās uz Krievijas apgabaliem, divu pasaules karu gadi, arī citas norises. R. Noriņas darbs rāda, ka laika gaitā Vidzemes lībieši ir saplūduši ar latviešiem, igauņiem un citu etnosu piederīgajiem.

R. Noriņas grāmata pierāda, ka šo seno dzimtu pēcteču lielākā daļa vēl arvien dzīvo galvenokārt bijušajā Limbažu rajona teritorijā, kā arī viņus var atrast ne tikai dažādos Latvijas novados un Rīgā, bet arī Krievijā un daudzviet citur pasaulē.

Vēl viena piezīme – ļoti pozitīva: grāmata, manuprāt, uzrakstīta labā latviešu valodā. Bija bauda to lasīt. Īpaši izceļama grāmatas pirmavotu bāze un tās analizē iegūtās pārliecinošās atziņas, arī daudzveidīgo dokumentālo fotogrāfiju pirmpublicācijas.

Pārdomu nobieģumā gribu ieteikt visiem, kuri interesējas par dzimtas ciltskokiem, un skolotājiem novadpētniekiem izmantot R. Noriņas grāmatu kā mācību palīglikdzekli.

Kultūrvēsturisko grāmatu sērijā „Letonikas bibliotēka” ir sagatavota arī S. Cimermaņa monogrāfija „Tautas celtniecība Latvijas ainavā”. ■

Šodien es eju art zemi!

IK ILZE BRINKMANE

Skolu direktori runā par personības pilnveides programmām, par nepieciešamību pedagogiem un vecākiem piedāvāt valsts apmaksātas supervīzijas, bet, kamēr tas nenotiek visur un visās skolās, iesaku izlasīt **Edgara Untāla** grāmatu „Korporatīvās pasakas” jeb „Tavas jaunās dzīves sākums”, kuru izdevis apgāds „Zvaigzne ABC”.

Autors ievadā raksta: „Šī neapšaubāmi ir pozitīvo pārmaiņu grāmata! Tajā aprakstītas neskaitāmas situācijas, kuras esmu personīgi piedzīvojis, šeit tu atradīsi arī dažādu tautu metaforas, vēsturiskus faktus un stāstus, kas liek domāt, iedvesmo un aicina uz aktīvu rīcību.”

E. Untāls ir biznesa treneris un vairāku biznesa grāmatu autors, bet šajā grāmatā īsu stāstu veidā liek aizdomāties, vai neesam kādu stereotipu gūstā, un

visai drosmīgi sola, ka panākumi reiz atnāk pie katra. Seko piebilde: „Ja tu tā izlemsi.”

Piemēram stāsts „Kad tu sāksi dzīvot”: „Kāds vīrs sapnī satika Dievu un jautāja: „Saki, kas Tevi visvairāk pārsteidz cilvēkos?” Un Dievs teica: „Visvairāk mani pārsteidz tas, ka cilvēki vēlas ātrāk kļūt pieauguši, lai pēc tam ilgotos

atgriezties bērnībā. Viņi zaudē veselību, pelnot naudu, lai pēc tam zaudētu naudu, cenšoties atgūt veselību. Viņi tik daudz domā par nākotni, ka nespēj izbaidīt tagadni. Viņi dzīvo tā, it kā nekad nemirs, un nomirst, tā arī nesākuši dzīvot.”

Lieliskas ir mākslinieces Lejniece ilustrācijas: viņas vārds gan lasītājiem paliek nezināms, bet uzrakstīto viņa papildina ar savu zīmēto stāstu. Grāmata savā ziņā ir abu autoru kopdarbs.

Daudziem nepieciešams uz-mundrinājums, ja jāsastopas ar grūtībām, neziņu, šaubām. Pārdomām – stāsts „Tāda, kāda tā ir”: „Pasniedzējs sāka nodarbību, paņēma no maka 20 eiro naudas-zīmi un teica saviem studentiem: „Kurš to vēlas?” Gandrīz visi pacēla rokas. „Es to jums iedošu, taču vispirms ļaujiet izdarīt šādi.” Viņš saņņaudza plaukstu un naudu saburzīja. „Un kurš vēlas to tagad?” pasniedzējs turpināja. Tikpat daudz gaisā paceltu roku ap-

liecināja vēlmi iegūt naudu. „Un ja es izdarītu šādi?” Viņš nometa naudu uz grīdas un uzkāpa ar kāju. Jaunieši joprojām bija apņēmības pilni to iegūt savā īpašumā.

Kā jau solīts, pasniedzējs iedeva banknoti kādam, kurš to acimredzot vēlējas vairāk par citiem, un teica: „Līdzīgi kā nautai, arī katram no mums ir sava vērtība. Un nav svarīgi, vai viss norit gludi, dzīve tevī saburza vai nospiež pie zemes – vērtība no tā nemainās. Tā ir tāda, kāda tā ir.”

Tā kā izglītības politikas veidotāji runā par kompetencēm jeb lietpratību, tad neliels citāts no stāsta „Par kompetencēm”: „Pēc definīcijas kompetence ir viss, ko mēs darām un kādi esam, gūstot panākumus ilgtermiņā. Mērķtiecība, stresa noturība, komunikācija, vēlme pilnveidoties, lēmumu pieņemšana un tā tālāk un tā joprojām – tās visas ir kompetences.

Kompetenču apjoms un to kvalitāte nosaka ikviena cilvēka profesionālo identitāti jeb iekšējo potenciālu. Piekritu Braienam Treisijam [*Brian Tracy*], kurš ir teicis: „Ikviens no mums ir vienas

kompetences attālumā, lai divkārtotu savus ienākumus!” Problēma ir tajā, ka daļa nesaprot, kas ir kompetence, daļai nav, ko divkārtot, daļa tam visam netic, taču vairākums ir pārāk slinki vai pārāk aizņemti, lai vispār kaut ko darītu.”

E. Untāls prot iedvesmot un aicina investēt nekur citur kā vienīgi sevī. Un nobieģumā vēl daži citāti: „Sāc ar to, ka iemācies saukt lietas istajos vārdos. Nesaki „iespējams”, ja vēlies teikt „nē”. Nesaki „nav slikti”, ja vēlies izteikt atzinību. Nesauc kļūdu par pārpratumu, neveiksmi par problēmu un panākumus par nejaušību. Ir jābūt drosmei, lai atzītu un pateiktu skaļi acīm redzamo, – un būt īstam un patiesam ir stipro privilēģija.

To visu var iemācīties, taču pirms tam būtu jāatzīst acīm redzamais – uzvaras gūst tikai tie, kas grib uzvarēt; iemācās tikai tie, kas grib iemācīties; saprot tikai tie, kas grib saprast. Griba un gribasspēks – viss, kas ir nepieciešams panākumiem.

Rītdien es būšu bagāts un slavens. Šodien es eju art zemi! ■